

ZIELONE MIASTO Z KLIMATEM
– PLAN OPERACYJNY
STANDARDY UTRZYMANIA, OCHRONY
I ROZWOJU TERENÓW ZIELENI
W STARGARDZIE
CZĘŚĆ 1

Zamawiający:

Gmina Miasto Stargard
Zarząd Usług Komunalnych
w Stargardzie
ul. Pierwszej Brygady 35
73-110 Stargard

Wykonawca:

Polskie
Towarzystwo
Dendrologiczne

ul. Henryka Sienkiewicza 23; 50-335 Wrocław

www.ptd.pl ptd@ptd.pl

sekretariat:

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie
ul. Papieża Pawła VI 3A; 71-459 Szczecin

Zespół wykonawców:	Konsultanci:
<i>dr hab. inż. Marcin Kubus, prof. ZUT</i> <i>kierownik zespołu</i> <i>dendrologia, kształtowanie terenów zieleni</i>	<i>dr hab. inż. Jacek Borowski, prof. SGGW</i> <i>dendrologia, kształtowanie terenów zieleni</i>
<i>mgr inż. arch. kraj. Joanna Markowska</i> <i>architektura krajobrazu, planowanie przestrzenne</i> <i>zieleni miejskiej</i>	<i>dr hab. inż. Grzegorz Nowak, prof. ZUT</i> <i>dendrologia, kształtowanie terenów zieleni</i>
<i>mgr inż. arch. kraj. Tomasz Szewczyk</i> <i>architektura krajobrazu</i>	<i>dr hab. inż. Marzena Suchocka</i> <i>architektura krajobrazu,</i> <i>zieleni miejska, inżynieria środowiska</i>
<i>dr inż. Andrzej Łysko</i> <i>informatyka, systemy informacji przestrzennej (GIS)</i>	

STARGARD; maj 2023 r.

Spis treści

1. Ocena aktualnego stanu terenów zieleni miejskiej	3
2. Zdefiniowanie i analiza układu przestrzennego zieleni miejskiej Stargardu.....	6
2.1 Analiza dostępności terenów zieleni.....	16
2.2 Podsumowanie analizy terenów zieleni.....	19
3. Ocena i propozycja kształtowania i budowy struktury ekologiczno-rekreacyjnej (korytarze ekologiczne, korytarze przewietrzające, trasy rekreacyjne)	20
3.1 Założenia ogólne do kształtowania sieci ekologiczno-rekreacyjnej miasta	21
3.2 Propozycja kształtowania korytarzy przewietrzających miasta	24
3.3 Propozycja kształtowania korytarzy ekologicznych	25
3.4 Propozycja kształtowania tras rekreacyjnych	26
4. Cele i kierunki rozwoju terenów zieleni Stargardu z uwzględnieniem dokumentów planistycznych, strategii rozwoju oraz innych dokumentów strategicznych.....	28
5. Określenie potrzeb w zakresie rodzajów terenów zieleni	35
6. Określenie składowych i wytycznych do budowy funkcjonalnego i ekologicznego systemu zieleni miejskiej z uwzględnieniem najnowszych, współczesnych trendów w kształtowaniu i zarządzaniu zielenią miejską, specyfiki i uwarunkowań klimatycznych, ekofizjograficznych, historycznych i urbanistycznych.....	35
6.1 Priorytety rozwoju terenów zieleni miejskiej i wytyczne do ich realizacji	36
7. Materiały źródłowe: przepisy prawa miejscowego; bibliografia	50
8. Wykaz załączników graficznych	53

1. Ocena aktualnego stanu terenów zieleni miejskiej

Na podstawie wyników przeprowadzonych analiz dokonano syntezy ustaleń w formie analizy SWOT (ang. Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats) dla całego obszaru miasta Stargard.

Tabela 1 Silne i słabe strony, szanse i zagrożenia dla terenów zieleni Stargardu

S - Mocne strony	W - Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – bogactwo zasobów przyrodniczych flory i fauny 	<ul style="list-style-type: none"> – rozproszenie terenów zieleni, które nie tworzą obecnie spójnego systemu – niedobór urządzonych terenów zieleni w stosunku do zapotrzebowania mieszkańców – deficyt zieleni na obszarach przemysłowych – niewielka ilość obszarów zalesionych w otoczeniu miasta oraz w jego granicach administracyjnych – brak ogrodów deszczowych oraz infrastruktury przy jednoczesnym zorganizowaniu/zatrzymaniu wód opadowych
<ul style="list-style-type: none"> – zróżnicowanie terenu – tereny równinne, poziomy tarasów, duża deniwelacja terenu, układ wodny – rzeka Ina i jej dopływy – otoczenie i kontynuacja zasobów przyrodniczych poza granicami miasta 	
<ul style="list-style-type: none"> – wysokie walory turystyczne (Stargard – klejnot Pomorza) i koncentracja cennych, dobrze zachowanych obiektów zabytkowych – stargardzkie planty – unikalny zespół zieleni historycznej z kompleksami wypoczynkowo-rekreacyjnymi 	<ul style="list-style-type: none"> – brak podkreślenia rangi obiektów zabytkowych przez zagospodarowanie ich otoczenia zielenią komponowaną – utrata dawnej zieleni przyulicznej w procesie rozbudowy miasta – ograniczenie możliwości rozbudowy systemu terenów zieleni
<ul style="list-style-type: none"> – duża powierzchnia zajmowana przez ogrody działkowe – ogrody działkowe zaspokajające potrzeby rekreacyjne części mieszkańców – istotny wpływ powierzchni ogrodów 	<ul style="list-style-type: none"> – zamknięty charakter ogrodów działkowych

działkowych na bioróżnorodność oraz pełnienie funkcji pomocniczej w systemie ekologicznym	
<ul style="list-style-type: none"> – istnienie obszarów parkowych w ścisłym centrum miasta 	<ul style="list-style-type: none"> – mały stopień wykorzystania potencjału rekreacyjnego istniejących terenów zieleni – ograniczone możliwości rozbudowy systemu ekologicznego, systemu zieleni miejskiej wewnątrz tkanki miejskiej – brak właściwej struktury wiekowej drzew miejskich
<ul style="list-style-type: none"> – duże obszary zieleni towarzyszącej zabudowie wielorodzinnej 	<ul style="list-style-type: none"> – brak wykorzystania potencjału rekreacyjno-wypoczynkowego zieleni osiedlowej – niska jakość utrzymania i zainwestowania części terenów zieleni rekreacyjnej – brak rozwiązań służących zatrzymaniu i zagospodarowaniu wód opadowych (np. ogrodów deszczowych)
<ul style="list-style-type: none"> – duże zainteresowanie społeczne mieszkańców miasta ochroną przyrody i kształtowaniem terenów zieleni – duża świadomość ekologiczna mieszkańców 	
<ul style="list-style-type: none"> – realizacja budżetu partycypacyjnego w ramach którego możliwe jest zrealizowanie nowych terenów zieleni, wyposażenie istniejących terenów zieleni – możliwość zwiększenia atrakcyjności rekreacyjnej przestrzeni nie będącej własnością miasta po zawarciu stosownych porozumień 	<ul style="list-style-type: none"> – ograniczone możliwości finansowania zadań z budżetu partycypacyjnego – ograniczenie do działań punktowych, przypadkowych
<ul style="list-style-type: none"> – udział społeczeństwa w opiniowaniu dokumentów planistycznych i strategii rozwoju 	<ul style="list-style-type: none"> – brak efektywnego marketingu terenów zieleni
O - Szanse	W - Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – spójne planowanie i długoterminowe działania w 	<ul style="list-style-type: none"> – brak koordynacji działań poszczególnych jednostek miejskich

<p>zakresie rozwoju terenów zieleni</p> <ul style="list-style-type: none"> – realizacja spójnej polityki rozwoju terenów zieleni na wszystkich etapach przygotowania i realizacji inwestycji miejskich 	<ul style="list-style-type: none"> – brak ogólnodostępnej dla jednostek miejskich bazy danych o istniejących zasobach przyrodniczych miasta, w tym inwentaryzacji zieleni istniejącej – silna presja inwestycyjna powodująca stopniową utratę terenów zieleni
<ul style="list-style-type: none"> – uwzględnienie w działaniach planistycznych terenów zieleni jako „zielonej infrastruktury” miasta – wprowadzenie rozwiązań małej retencji 	<ul style="list-style-type: none"> – wzrost kosztów realizacji inwestycji – postępująca degradacja środowiska (erozja powietrzna i wodna) i zmiany klimatyczne – stopiona wymiana starodrzewu w miejscach publicznych na nowe nasadzenia o odpowiednim stopniu rozwoju
<ul style="list-style-type: none"> – możliwość objęcia ochroną prawną części terenów miasta (proponowanych w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta użytków ekologicznych) 	<ul style="list-style-type: none"> – tempo rozwoju inwestycyjnego miasta szybsze niż procesy opracowania ekspertyz i procedur zmierzających do ustanowienia form ochrony przyrody
<ul style="list-style-type: none"> – wykorzystanie dużego potencjału przyrodniczego, rekreacyjnego i rozwojowego doliny Iny i jej dopływów oraz zieleni przy historycznych murach miejskich – wykorzystanie części terenów powojkowych w celu utworzenia obiektów sportu z zielenią towarzyszącą i włączenie tego terenu jako terenu wspomagającego ekologiczny system zieleni miasta – odtworzenie utraconych zasobów terenów zieleni przyulicznej – tworzenie nowych miejsc zielonych <i>genius loci</i>, o własnej tożsamości i aurze – kompleksowa rewaloryzacja istniejących terenów zieleni 	<ul style="list-style-type: none"> – ograniczone możliwości rozbudowy systemu terenów zieleni w mieście ze względu na strukturę urbanistyczną i własnościową – brak możliwości finansowych wykupu nieruchomości od podmiotów zewnętrznych oraz brak współpracy z tymi podmiotami – wdrażanie do realizacji gotowych projektów, które nie uwzględniają wprowadzenia rozwiązań ekologicznych i zwiększenia udziału zieleni na terenie miasta – ograniczone możliwości zabezpieczenia środków finansowych na sporządzenie dokumentacji projektowych i wykonanie robót budowlanych
<ul style="list-style-type: none"> – wprowadzenie nowych, podwyższonych standardów utrzymania terenów zieleni oraz uwzględnienie konieczności ochrony istniejącego drzewostanu w 	<ul style="list-style-type: none"> – ograniczone możliwości zabezpieczenia w budżecie miasta wystarczającej ilości środków finansowych na pokrycie kosztów bieżącej pielęgnacji drzewostanu,

<p>procesach inwestycyjnych</p> <ul style="list-style-type: none"> – zwiększanie powierzchni biologicznie czynnych na obszarach zabudowanych – tzw. „odbetonowanie” 	<ul style="list-style-type: none"> – brak kompleksowej i aktualizowanej na bieżąco inwentaryzacji drzewostanu wskazującej na najpilniejsze potrzeby utrzymaniowe – wdrażanie do realizacji gotowych dokumentacji projektowych, które nie uwzględniają konieczności ochrony zieleni istniejącej w procesie inwestycyjnym – brak odpowiedniej wiedzy projektantów branżowych na temat ochrony istniejącej zieleni w procesach inwestycyjnych oraz zastosowania nowych technologii
<ul style="list-style-type: none"> – dostęp do finansowania zewnętrznego, np. ze środków wspólnotowych, w tym programu Feniks – Fundusze Europejskie na infrastrukturę, Klimat i Środowisko 2021-2027 – możliwość przeznaczenia części budżetu partycypacyjnego na „zielone” projekty oraz wykorzystanie mechanizmu SBO do podnoszenia jakości zagospodarowania przestrzeni terenów zieleni miejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – duża liczba podmiotów ubiegających się o dofinansowanie o przedłużające się procedury naborów wniosków i uzyskania dofinansowania oraz konieczność pokrycie przez miasto wydatków niekwalifikowanych
<ul style="list-style-type: none"> – stworzenie spójnego programu rozwoju terenów zieleni i przeprowadzenie działań edukacyjnych w zakresie jego założeń 	<ul style="list-style-type: none"> – brak efektywnego marketingu terenów zieleni

2. Zdefiniowanie i analiza układu przestrzennego zieleni miejskiej Stargardu

Przy analizie układu przestrzennego zieleni miejskiej Stargardu skupiono uwagę na terenach zarządzanych przez miasto. Przedmiotowa analiza, szczególnie w wymiarze ekologicznym, nie byłaby pełna bez uwzględnienia roli wszystkich zasobów zieleni Stargardu, również tych nie będących majątkiem zarządzanym przez miasto, oraz terenów bezpośrednio przyległych do jego granic administracyjnych. Dlatego też, analiza uwzględnia zasoby zieleni znajdujące się w obrębie osiedli mieszkaniowych, terenów produkcji rolnej, terenów otwartych i zamkniętych, które traktowane są jako elementy wspomagające system zieleni Stargardu.

Pierwotny, pierścieniowy układ terenów zieleni utworzony wokół murów miasta, został rozbudowany w procesie postępującej urbanizacji terenów i rozwoju tkanki miejskiej o tereny przyległe do fortyfikacji. **Obecnie tereny zieleni miejskiej (parki, place, skwery) są w znacznym stopniu rozproszone i całościowo nie tworzą powiązanej funkcjonalnie i przestrzennie struktury.** Największe skupienie urządzonych terenów zieleni miejskiej znajduje się w otoczeniu historycznego jądra urbanistycznego Stargardu. Pierścień zieleni miejskiej, okalający zabytkowe mury, wspomagany jest przez zlokalizowane dookoła niego, w obrębie XIX-wiecznych granic miasta, tereny urządzone o dużej dostępności dla mieszkańców. **Układu terenów zieleni Stargardu nie można rozpatrywać bez uwzględnienia terenów położonych wzdłuż rzeki Iny.** Tereny przylegające do cieków wodnych tworzą naturalny korytarz ekologiczny („Niebieski korytarz ekologiczny rzeki Iny i jej dopływów – III”¹), przebiegający przez historyczne centrum miasta i spajający obszary zieleni skoncentrowane wokół dawnych murów miejskich.

Jednym z elementów systemu zieleni miejskiej Stargardu są cmentarze komunalne, które pokrywają powierzchnię niemal 31 ha. Położenie cmentarzy po zachodniej stronie miasta predysponuje je do odgrywania istotnej roli w przewietrzaniu miasta oraz zwiększaniu dostępności migracyjnej fauny.

Ważnym elementem systemu zieleni miejskiej Stargardu są ogrody działkowe, które pokrywają niemal 200 ha powierzchni miasta (ok. 4,16% powierzchni w granicach administracyjnych miasta). Zieleń ogrodów działkowych istotnie wpływa na kształtowanie warunków klimatycznych w mieście oraz zaspokaja rekreacyjne potrzeby mieszkańców. Ogrody działkowe skupione są głównie po wschodniej stronie Iny, tworząc bufor pomiędzy zabudową śródmiejską a terenami rolniczymi i otwartymi.

Nieocenioną rolę dla systemu zieleni miejskiej mają obszary osiedli mieszkaniowych, na których zaprojektowano ogólnodostępną zieleń urządzoną. Tereny, tzw. zieleni międzyblokowej, obsługują i zaspokajają podstawowe potrzeby rekreacyjne mieszkańców budynków wielorodzinnych, są ponadto istotne w kształtowaniu klimatu miasta, m.in. przez korzystny wpływ na dynamikę wymiany powietrza oraz retencjonowanie wód opadowych.

W obrębie granic administracyjnych Stargardu nielicznie występują zwarte kompleksy leśne, z których najistotniejszym jest „Las w Kluczewie” maskujący dawną infrastrukturę wojskową.

System terenów zieleni uzupełniany jest przez zieleń towarzyszącą ciągom komunikacyjnym, która odgrywa nieocenioną rolę w kształtowaniu percepcji miasta, wpływa na poprawę mikroklimatu, zwiększa dostępność migracyjną fauny.

¹ Uchwała Nr IX/107/2011 Rady Miejskiej w Stargardzie Szczecińskim z dnia 30 sierpnia 2011 r. w sprawie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Stargard” zm. uchwałą Nr XXVI/301/2013 z dnia 26 lutego 2013 r., uchwałą Nr IV/30/2015 z dnia 3 lutego 2015 r., uchwałą Nr XVI/182/2016 z dnia 23 lutego 2016 r., uchwałą Nr XXXIX/418/2018 z dnia 27 lutego 2018 r. oraz uchwałą Nr XLII/424/2022 z dnia 21 czerwca 2022 r.

Tabela 2 Tereny zieleni miejskiej Stargardu – parki

PARKI			
Lp.	Oznaczenie na mapie	Nazwa	Powierzchnia (ha)
1	A	park im. Bolesława Chrobrego z murami obronnymi	9,73
2	B	park Piastowski	0,68
3	C	park Popiela	1,55
4	D	park Jagielloński	2,30
5	E	aleja Spacerowa (Zieleń nad Iną pomiędzy ul. Basztową, a ul. Skłodowskiej-Curie po obu stronach alejki)	1,84
6	F	park Zamkowy	2,61
7	G	park 3 Maja	4,45
8	H	park Batorego	7,00
9	I	park Panorama	3,83
10	J	park Podworski	3,46
11	K	park przy ul. Głównej (dz. nr 29/2 obr. 21) – użytkowanie: Wojewódzki Zarząd Polskiego Związku Działkowców	0,85
-	-	Powierzchnia całkowita:	38,26

Tabela 3 Projektowane parki

PROPONOWANE PARKI			
Lp.	Oznaczenie na mapie	Nazwa	Powierzchnia [ha]
1	An	Park Osiedle Pyrzyckie	1,35

Tabela 4 Tereny zieleni miejskiej Stargardu – zieleńce

ZIELEŃCE		
Lp.	Lokalizacja	Powierzchnia [ha]
1	15 Południk	0,03
2	ul. Bolesława Chrobrego – ul. Garncarska	0,04
3	ul. Bolesława Chrobrego – ul. Spichrzowa za Spichrzem	0,18
4	ul. Bolesława Chrobrego – ul. Kazimierza Wielkiego – ul. Portowa	0,07
5	ul. Hetmana Stefana Czarnieckiego przy kościele św. Ducha – dz. nr 440/17	0,13
6	ul. Gdańska – ul. Jana Kilińskiego	0,31
7	ul. Bolesława Krzywoustego – ul. Sukiennicza	0,08
8	Kwartał „E” od strony ul. Adama Mickiewicza	0,08
9	Osiedle Zachód – parking przy sklepie „Piotr i Paweł”	0,03
10	Plac Majdanek	0,11
11	Plac Wolności – wokół zajezdni, dz. nr 450	0,20
12	Skarpa przy ul. Andrzeja Struga	0,07
13	Teren przy ul. Strażniczej	0,10

**ZIELONE MIASTO Z KLIMATEM – PLAN OPERACYJNY STANDARDY UTRZYMANIA, OCHRONY
I ROZWOJU TERENÓW ZIELENI W STARGARDZIE - CZĘŚĆ 1**

14	Teren przy ul. Królowej Jadwigi	0,22
15	Teren wzdłuż kanału Młyńskiego	0,20
16	ul. Warowna	0,08
17	ul. Wieniawskiego – ul. Kubańska	0,07
18	ul. Włosiennicza	0,27
19	ul. Wojska Polskiego – ul. Sportowa	0,17
20	ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego	0,04
21	Psie Pole dz. nr 285/1 obr.5	0,45
22	Skwer im. Jana Wojtowicza	0,20
23	Skwer przy ul. Lelewela	0,07
24	Teren zieleni przy ul. Czesława Tańskiego	2,55
25	Osetno dz. nr 264 obr. 12	0,88
26	Os. Zachód A12	0,20
27	Mokrzyca	0,10
28	Ul. Chrobrego przy Kościele, dz. nr 21 obr. 11	0,28
29	Skwer w obrębie ulic Nowowiejskiego/Wielkopolska	0,02
-	Powierzchnia całkowita:	7,23

Tabela 5 Zieleni w pasach drogowych

ZIELEŃ W PASACH DROGOWYCH		
Lp.	Ulica	Powierzchnia [ha]
1.	Hetmana Stefana Czarnieckiego	0,076
2.	Obwodnica Staromiejska	0,600
3.	Osiedle Tysiąclecia	0,171
4.	Plac Wolności	0,106
5.	Rynek Staromiejski	0,003
6.	Skarbowa (wraz z terenem zieleni wokół parkingów)*	0,150
7.	Józefa Piłsudskiego (od skrzyżowania ul. M. Konopnickiej do Pl. Wolności)	0,050
8.	Kard. S. Wyszyńskiego	0,020
9.	Plac Słoneczny	0,060
10.	Rondo S. Pajora	0,193
	Razem kat. 1	1,426
11.	Mikołaja Reja	0,052
12.	Juliusza Słowackiego	0,170
13.	Wojska Polskiego (od Pl. Wolności do ul. Żeromskiego)	0,065
14.	11 Listopada	0,303
15.	9 Zadrzańskie Pułku Piechoty	0,243
16.	Bolesława Krzywoustego	0,077
17.	Aleja Żołnierza (od p1St.do 9Z PP)	0,591
18.	Armii Krajowej	0,262
19.	Ułanów Jazłowieckich wraz z parkingiem przy budynku B9	0,291
20.	Pogodna	0,360

**ZIELONE MIASTO Z KLIMATEM – PLAN OPERACYJNY STANDARDY UTRZYMANIA, OCHRONY
I ROZWOJU TERENÓW ZIELENI W STARGARDZIE - CZĘŚĆ 1**

21.	Portowa	0,072
22.	Powstańców Warszawy	0,123
23.	Przedwiośnie	0,625
24.	Przedwiośnie/Pogodna	0,030
25.	Stanisława Rogalskiego	0,256
26.	Stanisława Skarżyńskiego	0,207
27.	Plac Juliusza Słowackiego	0,229
28.	Sukiennicza	0,058
29.	Jana Śniadeckiego	0,490
30.	Czesława Tańskiego osiedle	0,785
31.	Henryka Wieniawskiego	0,540
32.	Tadeusza Kościuszki	0,462
33.	Inwalidów Wojennych	0,059
34.	Kazimierza Wielkiego	0,111
35.	Zygmunta Krasińskiego	0,000
36.	Grodzka	0,057
37.	Czeska	0,112
38.	Jugosłowiańska	0,085
39.	Struga	0,020
40.	Pl. Targowy	0,022
41.	Henryka Wieniawskiego	0,266
42.	Plac Majdanek	0,256
43.	Strażnicza	0,280
44.	Towarowa	0,054
	Razem kat. 2	7,618
45.	Al. Gryfa	0,126
46.	Niepodległości	0,689
47.	Stefana Okrzei	0,015
48.	Księcia Barnima	0,102
49.	Spokojna	1,123
50.	Spichrzowa	0,048
51.	Bogusława IV	0,038
52.	Kuśnierzy	0,009
53.	Wielkopolska	0,116
54.	Juliana Ursyna Niemcewicza	0,249
55.	Aleja Żołnierza Boczna	0,005
56.	Anny Jagiellonki	0,113
57.	Królowej Jadwigi	0,325
58.	Letnia	0,047
59.	Lotników	0,527
60.	Os. Zachód -droga wewnętrzna	0,190
61.	Os. Zachód Droga wewnętrzna 2	0,176
62.	Os. Zachód za garażami dz. nr 639/9 obr. 9	0,071

**ZIELONE MIASTO Z KLIMATEM – PLAN OPERACYJNY STANDARDY UTRZYMANIA, OCHRONY
I ROZWOJU TERENÓW ZIELENI W STARGARDZIE - CZĘŚĆ 1**

63.	Parking os Zachód A9	0,048
64.	Rotmistrza Witolda Pileckiego	0,240
65.	Rumuńska	0,041
66.	Słoneczna	0,022
67.	Węgierska	0,118
68.	Kazimierza Wierzyńskiego	0,067
69.	Wileńska	0,032
70.	Zwycięzców	0,104
71.	Czeska 2-2a	0,005
72.	Kolejowa	0,016
73.	Kosmonautów	0,000
74.	Jana Lechonia	0,070
75.	Łabędzia	0,018
76.	Oświaty	0,010
77.	Podmiejska	0,200
78.	Podleśna	0,140
79.	Bolesława Prusa	0,094
80.	Przedwiośnie przy garażach	0,110
81.	Składowa	0,270
82.	Henryka Sucharskiego	0,017
83.	Romualda Traugutta	0,756
84.	Usługowa	0,437
85.	Żeglarska	0,111
86.	Stefana Żeromskiego 6 przy garażach	0,200
87.	Leopolda Okulickiego	0,935
88.	Śląska	0,041
89.	Obrońców Westerplatte	0,016
90.	Limanowskiego	0,008
91.	Mickiewicza	0,000
92.	Środkowa	0,000
93.	Dworcowa	0,084
94.	Basztowa	0,153
95.	Bema	0,230
96.	Warszawska	0,218
97.	Rondo Pionierów	0,014
98.	Szkolna	0,026
	Razem kat. 3	8,817
99.	Grudziądzka	1,042
100.	Łużycka	0,005
101.	Fryderyka Chopina	0,663
102.	Ceglana	0,513
103.	Cieplna	0,441
104.	Stefana Drzewieckiego	0,167

**ZIELONE MIASTO Z KLIMATEM – PLAN OPERACYJNY STANDARDY UTRZYMANIA, OCHRONY
I ROZWOJU TERENÓW ZIELENI W STARGARDZIE - CZĘŚĆ 1**

105.	Giżynek	0,085
106.	Gospodarska	0,026
107.	Stanisława Moniuszki	0,078
108.	Feliksa Nowowiejskiego	0,068
109.	Ignacego J. Paderewskiego	0,089
110.	Józefa I. Kraszewskiego	0,000
111.	Jacka Malczewskiego	0,150
112.	Jana Matejki	0,152
113.	Karola Szymanowskiego	0,141
114.	Łużycka	0,113
115.	Lechicka	0,077
116.	Władysława Łokietka	0,051
117.	Mazurska	0,000
118.	Mieczysława Karłowicza	0,158
119.	Mieszcząńska	0,007
120.	Bułgarska	0,019
121.	Serbska	0,026
122.	Kaszubska	0,000
123.	Kazimierza Przerwy Tetmajera	0,064
124.	Księdza Jerzego Popiełuszki	0,009
125.	Owocowa	0,012
126.	Podchorążych	0,149
127.	Partyzantów	0,149
128.	Pomorska	0,000
129.	Prządki wraz z zielenią przy parkingu miejskim	0,009
130.	Przemysłowa	0,730
131.	Raławicka	0,008
132.	Rzemieślnicza	0,000
133.	Różana	0,197
134.	Skandynawska	0,369
135.	Stanisława Wyspiańskiego	0,011
136.	Czesława Witoszyńskiego	0,627
137.	Włosiennicza	0,036
138.	Zenona Przesmyckiego	0,064
139.	Rolnicza	0,513
140.	Różyckiego Ludomira	0,048
141.	Torfowa	0,081
142.	Topolowa	0,014
143.	Miła	0,005
144.	Jarosława Iwaszkiewicza	0,053
145.	Jana Brzechwy	0,000
146.	Jesienna	0,032
147.	Hugona Kołłątaja	0,015

**ZIELONE MIASTO Z KLIMATEM – PLAN OPERACYJNY STANDARDY UTRZYMANIA, OCHRONY
I ROZWOJU TERENÓW ZIELENI W STARGARDZIE - CZĘŚĆ 1**

148.	Juliana Tuwima	0,034
149.	Szymona Konarskiego	0,0007
150.	Piwna	0,003
151.	Polska	0,065
152.	Antoniego Słonimskiego	0,000
153.	Robotnicza – sięgacz	0,015
154.	Słowacka	0,000
155.	Spółdzielcza	0,180
156.	Leopolda Staffa	0,255
157.	Stalowa	0,090
158.	Stralsundzka	7,699
159.	Spokojna – boczna od ogrodów działkowych	0,070
160.	Spokojna – Golczewo + od wiaduktu do ronda Golczewo	3,973
161.	Żwirki i Wigury	0,100
162.	Zofii Nałkowskiej	0,124
163.	Okrężna	0,000
164.	Źródlana	0,804
165.	Graniczna	0,428
166.	Łąkowa	0,132
167.	Juliana Tuwima	0,034
168.	Młyńska	0,054
169.	Północna	0,038
170.	Mazowiecka	0,005
171.	Metalowa	1,752
172.	Miodowa	0,000
173.	Modrzewiowa	0,138
174.	Mokrzyca	0,304
175.	Morska	0,120
176.	Na Grobli	1,253
177.	Nasienna	0,144
178.	Stanisława Niewiadomskiego	0,116
179.	Cypriana Kamila Norwida	0,400
180.	Zygmunta Noskowskiego	0,000
181.	Józefa Nowakowskiego	0,116
182.	Ogrodowa	0,019
183.	Władysława Orkana	0,016
184.	Łącznik Jesienna- Przedwiośnie	0,200
185.	Daleka	0,000
186.	Gen. Henryka Dąbrowskiego	0,041
187.	Garncarska	0,010
188.	Witolda Gombrowicza	0,065
189.	Majora Hubala	0,024
190.	Krakowska	0,002

**ZIELONE MIASTO Z KLIMATEM – PLAN OPERACYJNY STANDARDY UTRZYMANIA, OCHRONY
I ROZWOJU TERENÓW ZIELENI W STARGARDZIE - CZĘŚĆ 1**

191.	Poetów	0,658
192.	Kubańska	0,023
193.	Aleja Żołnierza (od ul. 9 ZPP do granicy)	0,401
194.	Adama Asnyka	0,024
195.	Krzysztofa Kamila Baczyńskiego	0,016
196.	Batalionów Chłopskich	0,006
197.	Joachima Lelewela	0,040
198.	Bolesława Leśmiana	0,170
199.	Macieja Boryny	0,019
200.	Józefa Chełmońskiego	0,107
201.	Czwartaków	0,018
202.	Marii Dąbrowskiej	0,0001
203.	Dąbrówki	0,038
204.	Klasztorna	0,060
205.	Czesława Tańskiego droga wylotowa	0,785
206.	Królowej Bony	0,058
207.	Krzywa	0,006
208.	Hanzeatycka	0,601
209.	Wita Stwosza	0,022
210.	Ignacego Witkiewicza	0,100
211.	Zbigniewa Herberta	0,150
212.	Wiosenna	0,000
213.	Wiśniowa	0,000
214.	Ludwika Waryńskiego	0,059
215.	Warzywna	0,115
216.	Zakole	0,082
217.	Kamienny Most	0,525
218.	Kamienny Most pomiędzy ogrodzeniem Bridgestone a ścieżką rowerową	0,185
219.	Krzemowa	0,960
220.	Tytanowa	0,437
221.	Fabryczna	0,139
	Razem kat. 4	31,776
	Powierzchnia całkowita:	46,637

Tabela 6 Terenu zieleni miejskiej Stargardu - cmentarze

CMENTARZE		
Lp.	Nazwa	Powierzchnia [ha]
1	Cmentarz Wojenny przy ul. Reymonta	1,29
2	Cmentarz Komunalny	19,43
3	Cmentarz Komunalny (Nowy)	10,20
4	Cmentarz komunalny w Kluczewie przy ul. Lotników	2,02
	Powierzchnia całkowita:	32,94

Tabela 7 Tereny zieleni miejskiej Stargardu - ogrody działkowe

OGRODY DZIAŁKOWE		
Lp.	Lokalizacja	Powierzchnia [ha]
1	ul. Elizy Orzeszkowej	8,70
2	ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego	3,80
3	ul. Brzozowa	4,05
4	ul. Michała Drzymały	6,74
5	ul. Daleka	3,02
6	ul. Morska	5,92
7	ul. Źródlana	9,15
8	ul. Klonowa	39,3
9	ul. Na Grobli	47,1
10	ul. Spokojna – ul. Różana	56,1
11	ul. Główna	5,90
12	ul. Juliana Ursyna Niemcewicza	6,20
13	ul. Lotników – ul. Kosmonautów	2,60
	Powierzchnia całkowita:	198,58

Tabela 8 Tereny zieleni znajdujące się w utrzymaniu miasta, gdzie indziej niesklasyfikowane

POZOSTAŁE TERENY ZIELENI BĘDĄCE W UTRZYMANIU MIASTA		
Lp.	Lokalizacja	Powierzchnia [ha]
1	Armii Krajowej	0,25
2	Armii Krajowej –Rotmistrza Pileckiego – Leopolda Staffa	1,82
3	Warszawska- Sadowa	0,39
4	Władysława Broniewskiego wraz z terenem pomiędzy garażami, a boiskiem	0,33
5	Działka przy ul. Majora Hubala	0,13
6	Ciąg pieszo rowerowy Al. Żołnierza – Os. Letnie	0,24
7	Ul. Cypriana Kamila Norwida – dz. nr 192/11 obr. 16	0,27
8	Stefana Okrzei przy garażach i wzdłuż schodów	0,12
9	Gdańska przy ogrodach działkowych	0,12
10	Teren zieleni towarzyszący placowi zabaw ul. Słowackiego – Reja – Dworcowa – Konopnickiej	0,23
11	Parking ul. Czesława Tańskiego	0,03
12	Pocztowa – przy PEC	0,04
13	Pogodna – Lechicka – ciąg pieszy	0,04
14	Rondo 15 Południk (poza pasem drogowym)	0,09
15	Skarbowa – Stefana Czarnieckiego- dz. nr 440/51 obr. 10, dz. nr 440/27 obr. 10	0,32

16	Stanisława Staszica – dz. nr 498/4 obr. 11	0,06
17	Andrzeja Struga – Zygmunta Krasińskiego	0,41
18	Teren pomiędzy ul. Leopolda Staffa, a ul. Jana Lechonia, dz. nr 73/39 obr. 19	0,32
19	Teren działki nr 171 obr. 23 przy ul. Stanisława Rogalskiego	0,15
20	W obrębie ulic Letnia – Aleja Gryfa- Oświaty – Plac Majdanek	0,70
21	Stefana Żeromskiego – Wojska Polskiego 55, Dz. nr 93/52 obr. 6 wokół placu zabaw	0,28
22	Teren przy trafostacji ul. Pogodna dz. nr 614 obr. 09	0,06
23	Droga czołgowa	0,90
24	Teren wzdłuż kanału Młyńskiego	0,20
25	Teren tzw. Jaru po obu stronach ul. Niepodległości – dz. nr 176/5 obr. 16, dz. nr 167/1 obr. 16	3,89
Powierzchnia całkowita:		11,39

2.1 Analiza dostępności terenów zieleni

Przy analizie dostępności komunikacyjnej terenów zieleni uwzględniono obszary obsługiwane przez tereny zieleni o potencjale rekreacyjnym, znajdujące się w odległościach 100, 200, 300, 400 i 600 m w linii prostej od granic poszczególnych terenów. Przy założeniu średniej prędkości spokojnego chodu dorosłego człowieka 4 km/h, odległości te są możliwe do przebycia odpowiednio w 1,5, 3, 4,5, 6 i 9 minut. Dla terenów zieleni rekreacyjnej o powierzchni przekraczającej 4 ha przyjęto minimalną obsługiwaną odległość 300 m, a odległość maksymalną 600 m. Dla terenów o powierzchni od 0,5 do 4 ha, odległość minimalną ustalono na poziomie 200 m, a maksymalną 400 m. Założono, że tereny rekreacyjne o powierzchni poniżej 0,5 ha obsługują obszar znajdujący się od nich w promieniu 100 m. W poniższej tabeli przedstawiono uwzględnione w analizie dostępności tereny zieleni wraz z podaniem informacji o powierzchni i promieniu dostępności.

Tabela 9 Tereny zieleni, dla których zbadano dostępność komunikacyjną

Lp.	Oznaczenie na mapie	Teren zieleni	Powierzchnia [ha]	Odległość obsługiwanego obszaru [m]	
				minimalna	maksymalna
Parki					
1	A, B, C, D, E, F	Zespół parków – pierścień Chrobrego, Piastowski, Popiela, Jagielloński, ciąg spacerowy na Iną, Zamkowy	18,6	300	600
2	An	Osiedle Pyrzyckie (proponowany park)	1,35	200	400
3	G	Park 3 Maja	4,45	300	600
4	H	Park Batorego	6,07	300	600
5	I	Park Panorama	3,66	200	400

6	J	Park podworski	3,55	200	400
Zieleńce					
7	3	ul. Bolesława Chrobrego – ul. Spichrzowa za Spichrzem	0,04	100	200
8	5	ul. Hetmana Stefana Czarnieckiego przy kościele św. Ducha	0,13	100	200
9	6	ul. Gdańska – ul. Jana Kilińskiego	0,31	100	200
10	7	ul. Bolesława Krzywoustego – ul. Sukiennicza	0,13	100	200
11	8	kwartał E od strony A. Mickiewicza	0,37	100	200
12	10	Plac Majdanek	0,21	100	200
13	15	Terren wzdłuż Kanału Młyńskiego	2,19	100	200

Tereny zieleni publicznej zapewniają obsługę historycznego centrum miasta, zabudowy śródmiejskiej oraz części osiedli mieszkaniowych Stargardu, tj. osiedla przy ul. Jana Lechonia, osiedla ul. Pogodnej i ul. Przedwiośnie, Osiedla Tysiąclecia i osiedla przy ul. Stefana Żeromskiego. Skupienie terenów zieleni w pobliżu śródmiejskiej części miasta sprawia, iż tereny położone poza centrum miasta mają ograniczoną dostępność do publicznych, urządzonych terenów zieleni. Osiedla mieszkaniowe oddalone od śródmiejskiej części Stargardu nie są jednak pozbawione dostępu do publicznych terenów zieleni. Struktura zabudowy PRL-owskiej wielorodzinnej mieszkaniowej została zaprojektowana w taki sposób, że przestrzenie międzyblokowe wypełnione są terenami zieleni. Niestety, w przypadku tej zabudowy, potencjał rekreacyjny zieleni znajdującej się pomiędzy budynkami, nie został dotąd wykorzystany. W poniższej tabeli zestawiono tereny zieleni osiedlowej o dużym potencjale rekreacyjnym, które zostały włączone do analizy dostępności.

Tabela 10 Tereny zieleni o dużym potencjale rekreacyjnym włączone do analizy dostępności

Lp.	Terren zieleni	Powierzchnia [ha]	Odległość obsługiwanego obszaru [m]	
			minimalna	maksymalna
Zieleń osiedlowa kluczowa				
1	ul. Fryderyka Chopina – ul. Henryka Wieniawskiego	6,9	200	400
2	ul. Jugosłowiańska – ul. Węgierska	11	200	400
3	ul. Szczecińska – Aleja Żołnierza – 9 Zaodrzańskiego Pułku Piechoty	42	200	400
4	ul. Pogodna – ul. Przedwiośnie	8,6	200	400
5	Osiedle Mikołaja Kopernika	9,1	200	400
6	Osiedle Tysiąclecia	6,8	200	400
7	ul. Jana Lechonia	3,3	200	400
8	ul. Stefana Żeromskiego	3,5	200	400

Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO, 2010) na każdego mieszkańca powinno przypadać 9 m² terenów zieleni².

Przy założeniu, że wszystkie tereny zieleni wymienione w tabelach 2, 4 i 6 (parki, zieleńce, cmentarze) są terenami zieleni miejskiej o charakterze rekreacyjnym, **wskaźnik powierzchni zieleni przypadającej na 1 mieszkańca Stargardu wynosi 11,71 m²/osobę.**

Ogólny wskaźnik zieleni miejskiej przypadającej na mieszkańca, w tym zieleni ogrodów działkowych, zieleni w pasach drogowych, zieleńców i innej zieleni znajdującej się w utrzymaniu miasta, wynosi aż 50,49 m²/osobę. Przy włączeniu do wyliczeń terenów zieleni osiedlowej, wskaźnik ten jest jeszcze wyższy.

Wdrożenie Standardów umożliwi zwiększenie wskaźnika zieleni przypadającej na mieszkańca nawet powyżej powierzchni optymalnej, wskazanej przez WHO, poprzez wprowadzenie zagospodarowania rekreacyjnego oraz podniesienie atrakcyjności istniejących terenów zieleni oraz zmianę dotychczasowego sposobu użytkowania niektórych terenów o potencjale rekreacyjnym.

W poniższej tabeli zamieszczono zestawienie powierzchni przypadającej na 1 mieszkańca Stargardu dla objętych analizą terenów zieleni miejskiej.

Tabela 11 Wskaźnik powierzchni terenów zieleni Stargardu przypadających ma 1 mieszkańca*

Lp.	Oznaczenie na mapie	Nazwa parku	Nr działki	Obręb	Powierzchnia działki [ha]	Powierzchnia całkowita [ha]	Wskaźnik wyliczony m ² /M
1	A	Park Chrobrego	12/1	11	1,33	9,61	1,42
			12/4		4,72		
			6/11		3,56		
2	B	Park Piastowski	295/2	11	0,59	0,59	0,09
3	C	Park Popiela	318/2	11	1,55	1,61	0,24
			314		0,04		
			313		0,02		
4	D	Park Jagielloński	327/1	11	2,14	2,3	0,34
			335/1		0,16		
5	E	Ciąg spacerowy nad rzeką Iną	268/5	13	2	2	0,3
6	F	Park Zamkowy	153/2	11	2,49	2,49	0,37
7	G	Park 3 Maja	440/2	10	4,45	4,45	0,66
8	H	Park Stefana Batorego	429/2	10	6,07	6,07	0,9

² M. Biernacka, Przegląd i ocena wybranych wskaźników dostępności i atrakcyjności wybranych terenów zieleni miejskiej, Łódź 2020

9	I	Park Panorama	94/4	13	1,52	3,66	0,55
			95		1,77		
			96		0,37		
10	J	Park Podworski	33/2	20	0,07	3,55	0,53
			33/6		3,46		
			38/7		0,02		
RAZEM					36,33	36,33	5,42

* całkowita liczba mieszkańców według danych GUS z dnia 30.06.2021 r. - 66990 osób

2.2 Podsumowanie analizy terenów zieleni

Najistotniejsze ekologicznie tereny zieleni położone są wzdłuż doliny Iny i jej dopływów oraz przy południowej granicy miasta, są one integralną częścią składową regionalnego systemu zieleni i pełnią funkcję korytarzy ekologicznych na poziomie regionalnym. Obszary te wymagają szczególnej ochrony w celu podtrzymania pełnionych funkcji, posiadają jednocześnie wysoki potencjał rekreacyjny, który obecnie nie jest w pełni wykorzystywany.

Istotnym elementem struktury terenów zieleni Stargardu są ogrody działkowe, które mimo zamkniętego charakteru, realizują potrzeby rekreacyjne znacznej części mieszkańców miasta.

Obecnie struktura terenów zieleni Stargardu jest rozproszona. Największa koncentracja terenów zieleni miejskiej znajduje się w rejonie historycznego centrum miasta, zabudowy śródmiejskiej i na terenach byłego lotniska Kluczewo. Dostępność urządzonych terenów zieleni dla mieszkańców Stargardu jest ograniczona głównie do centrum miasta i części najbliższej niego położonych osiedli mieszkaniowych. Ze względu na założenia planistyczne osiedli socjalistycznych budowanych w nurcie „miasta-ogrodu”³ zdecydowana większość zabudowy wielomieszkaniowej Stargardu ma zapewniony dostęp do terenów zieleni zlokalizowanych w obrębie osiedli.

Sposób zagospodarowania istniejących terenów zieleni nie realizuje pełnego programu użytkowego, zgodnego z zapotrzebowaniem społecznym. Konieczne jest wprowadzenie na tereny publiczne nowych, atrakcyjnych funkcji i zagospodarowania, które zachęcą mieszkańców i turystów do wykorzystania rekreacyjnych obiektów. Wśród funkcji, które należy wprowadzić w obręb istniejących terenów rekreacyjnych są, m.in.:

- miejsca odpoczynku i integracji dla osób starszych,
- miejsca cichego wypoczynku,
- miejsca rekreacyjno-integracyjne dla młodzieży,
- ogrody sensoryczne oraz place zabaw dla dzieci ze szczególnymi potrzebami, np. place zabaw służące integracji ruchowej,

³ Z. Paszkowski, Miasto idealne w perspektywie europejskiej i jego związku z urbanistyką współczesną, Kraków 2011, str. 179-188

- wybiegi dla psów, itd.

Znacząca część terenów zieleni miejskiej nie posiada charakteru rekreacyjnego. Wprowadzenia na tereny niezagospodarowanych zieleńców elementów zagospodarowania służących rekreacji zwiększyć może wskaźnik terenów zieleni miejskiej (rekreacyjnej) ponad wskaźnik minimalny, określony przez WHO.

W wyniku realizacji działań inwestycyjnych, zmieniających się przepisów prawa oraz starzenia się drzewostanu, Stargard utracił ciągłość pierwotnych zadrzewień przyulicznych, które są istotne zarówno pod względem percepcji krajobrazu miejskiego, jak i pełnionych usług ekosystemowych.

Stan zdrowotny i struktura wiekowa drzewostanu w Stargardzie są zróżnicowane. Część starodrzewu wymaga stałego monitoringu lub zastąpienia nowymi nasadzeniami.

Miasto przeprowadza regularne przeglądy – raz na kwartał, oraz systematyczną pielęgnację drzewostanu, co zapewnia minimalizację zagrożenia w otoczeniu drzew problemowych.

3. Ocena i propozycja kształtowania i budowy struktury ekologiczno-rekreacyjnej (korytarze ekologiczne, korytarze przewietrzające, trasy rekreacyjne)

Potencjał urbanistyczny Stargardu pozwala na jego dalszy rozwój w kierunku przyjaznego, zielonego miasta, które funkcjonuje w, tzw. „ludzkiej skali”⁴. Walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe Stargardu dają możliwość realizacji wielofunkcyjnego systemu zieleni, który obejmować będzie zarówno aspekty ekologiczne, jak i rekreacyjne.

- Aktualny stan zagospodarowania terenów zieleni miejskiej jest często nieadekwatny do ich potencjału oraz potrzeb mieszkańców. Wiele terenów zieleni wymaga przeprowadzenia kompleksowej rewaloryzacji, wprowadzenia nowego sposobu zagospodarowania lub podniesienia standardu zagospodarowania istniejącego. Renowacja istniejącego lub wprowadzenie nowego wyposażenia terenów zieleni, lokalizacja nowych funkcji (place zabaw, siłownie zewnętrzne, miejsca cichej rekreacji, itd.) oraz tworzenie zielonych enklaw, np. w ciągach komunikacyjnych, to tylko niektóre z działań niezbędnych do wykonania w terenach zieleni Stargardu.
- Największym wyzwaniem jest zwiększenie dostępności komunikacyjnej poprzez likwidację barier oraz połączenie terenów zieleni z terenami mieszkaniowymi, a także tworzenie nowych terenów zieleni na terenach już obecnie zagospodarowanych i przekształcenia sieci komunikacyjnej w celu wprowadzenia nasadzeń alejowych.

⁴ Z. Paszkowski, Miasto idealne w perspektywie europejskiej i jego związku z urbanistyką współczesną, Kraków 2011, str. 64

- Obszarem wymagającym podjęcia działań ze strony władz Miasta jest także zwiększenie standardu bieżącego utrzymania zieleni miejskiej, rozumianego nie tylko jako zachowanie lub poprawa stanu istniejącego drzewostanu, ale również konserwacji wyposażenia i elementów małej architektury.
- Wśród największych zagrożeń kształtowania spójnego systemu zieleni Miasta Stargardu należy wymienić uwarunkowania prawne, presję inwestycyjną oraz ograniczenia możliwości wydatkowania środków publicznych na cele majątkowe i związane z bieżącym utrzymaniem miasta.
- Warunkiem efektywnej realizacji założeń niniejszego opracowania jest kompleksowe, wielopłaszczyznowe działanie, obejmujące m.in. działania planistyczne, wprowadzenie nowych standardów w zakresie projektowania inwestycji miejskich, w tym weryfikację sporządzonych już dokumentacji projektowych pod kątem dostosowania rozwiązań do przyjętego kierunku kształtowania zieleni miejskiej, podniesienie standardów zarządzania i bieżącego utrzymania zieleni oraz zapewnienie koordynacji współpracy i wymiany danych pomiędzy poszczególnymi jednostkami miasta odpowiedzialnymi za realizację Standardów.

3.1 Założenia ogólne do kształtowania sieci ekologiczno-rekreacyjnej miasta

W Stargardzie niemożliwym jest wprowadzenie, opisanego w literaturze przedmiotu, promienisto-koncentrycznego systemu terenów zieleni miejskiej. **Dlatego też, uwzględniając aktualną strukturę funkcjonalno-przestrzenną i topografię miasta, proponuje się wprowadzenie modelu mieszanego – sieciowego z czytelnymi klinami terenów zieleni.**

Szczegółowymi rozważaniami dla budowy struktury systemu terenów zieleni Stargardu objęto tereny, które pełnią funkcje publiczne lub są predestynowane do tej roli, w tym są wskazane do objęcia formami ochrony przyrody. Stanowią one podstawowy trzon systemu terenów zieleni. Są to tereny stanowiące własność miejską lub pozostające w zarządzie/władaniu Miasta oraz tereny innej własności lub pozostające w zarządzie innych podmiotów, które odgrywają lub mogą odgrywać ważną rolę dla tworzenia spójnego i ciągłego systemu terenów zieleni publicznej miasta. Wynika to z założonych celów, polegających na wyznaczeniu sieci ciągłych terenów zieleni oraz wskazaniu łączników, które są niezbędne dla stworzenia systemu ciągłego. W związku z powyższym, dla terenów o znaczeniu strategicznym dla spełnienia potrzeb społecznych i zapewnienia ciągłości systemu wskazano potrzebę pozyskania przez Miasto Stargard lub nawiązania współpracy z podmiotem zarządzającym i ich urządzenia bądź udostępnienia. Pozostałe tereny pełnić będą rolę wspomagającą.

Głównym obszarem, wokół którego będzie budowany system zieleni Stargardu jest dolina rzeki Iny, która przepływa przez miasto na osi północ-południe, przecinając tkankę miejską od strony wschodniej. Teren ten, przewidziany w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Stargard, został

wytypowany do objęcia ochroną prawną w formie użytku ekologicznego. Stanowi on jednocześnie obszar węzłowy, zasilający cały system zieleni ekologicznej Stargardu i będący motorem napędzającym intensyfikację usług ekosystemowych⁵ zieleni miejskiej.

Przy formułowaniu wytycznych do kształtowanie sieci ekologiczno-rekreacyjnej miasta założono konieczność zapewnienia powiązania cennego przyrodniczo terenu korytarza ekologicznego znajdującego się w południowej części miasta, z projektowanym obszarem węzłowym. Cennym zasobem, wpływającym na funkcjonalność struktury sieci ekologicznej, są rozległe tereny położone po zachodniej stronie miasta, w tym obecnie tereny zamknięte, które zgodnie ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Stargard, wskazane są jako potencjalne tereny z przeznaczeniem rekreacyjno-sportowym.

Do ekologicznej sieci zieleni Stargardu włączono obszary wspomagające, takie jak tereny otwarte, użytki wykorzystywane rolniczo, ogrody działkowe. Tereny te, ze względu na położenie, aktualną bioróżnorodność oraz potencjał tworzenia warunków migracji flory i fauny, mają istotne znaczenie dla zapewnienia prawidłowego funkcjonowania całej struktury ekologicznej.

Wewnętrzna struktura miejskiej sieci ekologicznej obejmuje korytarze ekologiczne o znaczeniu lokalnym, w tym istniejące i projektowane tereny zieleni rekreacyjnej, istniejące i projektowane cmentarze komunalne, obszary zalesione i przeznaczone do zalesienia. Obszary te spajane mają być za pośrednictwem sięgaczy, obejmujących głównie zieleń przyuliczną.

System terenów zieleni publicznej, stanowi ważny element struktury przestrzennej Stargardu, obejmuje te fragmenty systemu przyrodniczego, które stanowią lub stanowią tereny chronione, a także stanowią lub stanowią tereny tradycyjne i nowo planowane obszary rekreacji i odpoczynku mieszkańców – zatem pełnią lub pełnić będą funkcję nie tylko przyrodniczą, ale także społeczną. Potrzeba respektowania zasad zrównoważonego rozwoju sprawia, że powinny one zostać trwale włączone w strukturę przestrzenną miasta, jako tereny wolne od zabudowy, umożliwiające kontakty społeczne i powszechne korzystanie z zasobów środowiska. Głównymi kierunkami kształtowania sieci ekologiczno-rekreacyjnej Stargardu są:

- a) zachowanie niezabudowanych terenów tworzących system przyrodniczy miasta;
- b) objęcie nowych obszarów i obiektów o najwyższych wartościach ochroną prawną na podstawie ustawy o ochronie przyrody;
- c) kształtowanie zasięgu i struktury terenów stanowiących system przyrodniczy miasta w oparciu o system hydrograficzny w ścisłym powiązaniu z rzeźbą terenu, formą użytkowania, udostępnienia i sposobu urządzenia gruntu przy uwzględnieniu:

⁵ J. Solon, Koncepcja „Ecosystem Services” i jej zastosowanie w badaniach ekologiczno-krajobrazowych, Problemy ekologii krajobrazu 2008, 21

- wartości przyrodniczych, kulturowych, krajobrazowych:
 - powiększanie istniejących zasobów przyrodniczych miasta – zakładanie nowych terenów zieleni, tak aby zintegrować rozproszoną strukturę zieleni w ciągły system i zapewnić wystarczającą ilość terenów zieleni publicznej w poszczególnych częściach miasta, przy uwzględnieniu istniejącego i przewidywanego zapotrzebowania społecznego na tereny zieleni;
 - rewaloryzacja istniejących terenów zieleni, podnoszenie ich walorów przyrodniczych i krajobrazowych;
 - bieżące przywracanie równowagi ekologicznej i walorów przyrodniczych na terenach zdegradowanych;
 - rekompozycja terenów zielonych i zwiększanie ich powierzchni poprzez popieranie zalesiania gruntów nieprzydatnych do produkcji rolnej, nieużytków i terenów zrekultywowanych;
 - rozbudowa systemu terenów otwartych, chroniących cenne elementy środowiska i różnorodność biologiczną, w tym obszarów usytuowanych wzdłuż cieków wodnych;
- przebiegu korytarzy przewietrzania miasta: obowiązek uwzględniania korytarzy ekologicznych i korytarzy przewietrzania przy projektowaniu systemów urbanistycznych;
- zapotrzebowania na tereny rekreacyjne:
 - tworzenie nowych obiektów;
 - zapewnienie dostępności społeczeństwa do istniejących terenów rekreacyjnych o znaczeniu ogólnomiejskim oraz lokalnym m.in. poprzez łączenie ich systemem ścieżek rowerowych lub ciągów pieszo-rowerowych;
 - równomierne rozłożenie obciążenia terenów rekreacyjnych wrażliwych przyrodniczo;
- d) zwiększanie lesistości miasta;
- e) zachowanie ciągłości systemu przyrodniczego, korytarzy ekologicznych i możliwości migracji w obrębie miasta i połączeń z terenami sąsiednimi;
- f) zapobieganie zanikaniu zbiorników wodnych, obszarów podmokłych i obniżaniu poziomu wód gruntowych oraz tworzenie nowych zbiorników retencyjnych;
- g) kształtowanie terenów stanowiących system przyrodniczy, zróżnicowanych pod względem formy użytkowania gruntu, sposobu zarządzania, udostępniania i form ochrony;
- h) **kształtowanie terenów zieleni urządzonej z uwzględnieniem współczesnych trendów w architekturze krajobrazu oraz wysokich standardów jakościowych materiału stosowanego do nasadzeń i proponowanych rozwiązań projektowych z jednoczesnym wykorzystaniem wód opadowych.**

3.2 Propozycja kształtowania korytarzy przewietrzających miasta

W celu określenia systemu wymiany powietrza charakteryzuje się następujące procesy⁶:

- wymiana pozioma mas powietrza, czyli rozkład wiatrów w nawiązaniu do układu rzeźby i sposobu zagospodarowania terenu. Kanały przewietrzania, takie jak strefy arterii komunikacyjnych, linii kolejowych, umożliwiają sprawną wymianę powietrza w obrębie zwartej zabudowy miejskiej,
- wymiana pionowa mas powietrza, umożliwiająca konwencyjną wymianę powietrza. Proces ten zachodzi głównie na terenach o ograniczonej wymianie poziomej – w zagłębieniach terenu, tereny intensywnej zabudowy,
- strefa zasilania klimatycznego, obejmująca stosunkowo duże obszary terenów otwartych, położone zgodnie z dominującym kierunkiem wiatrów. Strefa ta zależna jest przede wszystkim od układu terenów otwartych, ich szerokości powiązań z kanałami przewietrzającymi.

Literatura tematu klasyfikuje tereny ze względu na wymianę powietrza na tereny z dominacją procesu regeneracji powietrza, tereny regeneracji i przewietrzania, tereny z dominującym procesem przewietrzania, tereny z dominacją stagnacji powietrza, tereny utrudniające przewietrzanie i tereny dynamizujące wymianę powietrza⁷

W najbliższym otoczeniu Stargardu praktycznie nie występują tereny, na których przeważającą funkcją jest regeneracja powietrza (głównie zwarte powierzchnie lasów). Najbliższym obszarem o dużym znaczeniu dla regeneracji powietrza jest jezioro Miedwie, oddalone o niecałe 3 km od granic administracyjnych Stargardu. Tereny otwarte, pokryte roślinnością o niewielkiej szorstkości podłoża mają znaczenie dla regeneracji i przewietrzania, a ich lokalizacja, zgodna z dominującym południowo-zachodnim kierunkiem wiatru, korzystnie wpływa na warunki przewietrzania miasta. Tereny te, wraz z terenami o rozproszonej zabudowie jednorodzinnej, ogrodami działkowymi i dolinami rzecznyymi sprzyjają powstawaniu klinów i pasm przewietrzalności. Dzięki częściowemu pokryciu drzewami i krzewami, mają znaczenie również dla regeneracji powietrza. W obniżonych, nieckowatych formach terenu i płaskich dolinach rzecznych dominuje proces stagnacji powietrza. Na terenach zurbanizowanych obszary te cechuje ograniczenie wymiany poziomej powietrza, jednak wzrasta ich rola jako terenów kontrastowych termicznie. Głównymi przeszkodami w przepływie powietrza są elementy wnętrz krajobrazowych i urbanistycznych, tworzące ścianę konkretną. Obszary o większej szorstkości powierzchni oraz wyższym stopniu zwartości zabudowy utrudniają proces klimatyczny, który w skali miasta jest najbardziej pożądanym. Terenami dynamizującymi ruchy

⁶ B. Szulczewska, A. Cieszewska, R. Giedych, Opracowanie ekofizjograficzne wykonane na potrzeby Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kielce, Warszawa 2009

⁷ K. Rawski, Analiza przewietrzania i wentylacji miasta Białystok, VI Międzynarodowa Konferencja Naukowa: Inżynieria środowiska – młodym okiem, Białystok 2017

powietrza są obszary kontrastowe termicznie, sprzyjające konwekcyjnej wymianie powietrza. Dzięki terenom zieleni i wód otwartych otoczonych zabudową możliwe jest zwiększenie cyrkulacji powietrza na terenach o zwartej zabudowie, przy czym występuje tu zależność – im większa powierzchnia pokrycia roślinnością, tym większa siła oddziaływania.

Ekologiczna sieć zieleni miejskiej Stargardu uwzględnia położenie topograficzne, strukturę zabudowy oraz możliwości przewietrzania miasta. Celem nadrzędnym jest utrzymanie i poprawa istniejących warunków przewietrzania Stargardu poprzez zachowanie i ochronę głównych korytarzy przewietrzania oraz wprowadzenie rozwiązań kierujących strumienie przepływu mas powietrza do centralnej części miasta.

Korytarze przewietrzania, kształtowane są w układzie zbliżonym do liniowego, ułatwiają docieranie powietrza z terenów otaczających do obszarów wewnątrz miasta. Dzięki utrzymaniu zabudowy o niższej wysokości, wprowadzeniu zieleni kierującej ruch wiatru, możliwe jest efektywne przewietrzanie centralnej części Stargardu. Kluczowym jest zapewnienie możliwości napływu mas powietrza z kierunków południowego, zachodniego i południowo-zachodniego poprzez ochronę przed wprowadzeniem wysokiej zabudowy po południowo-zachodniej części miasta. Jednocześnie, w trakcie planowania zagospodarowania obszaru, należy wykorzystać dostępne sposoby kierowania strumieni powietrza, takie jak wprowadzanie nasadzeń drzew wysokich, w tym alei przydrożnych, wprowadzanie zwartych kompleksów leśnych czy odpowiednie ukształtowanie form zabudowy.

Główne korytarze przewietrzania miasta przebiegają wzdłuż ciągów komunikacyjnych i linii kolejowej. Na tych obszarach należy zachować ochronę przed tworzeniem ścian konkretnych, zatrzymujących masy powietrza. W pasy drogowe należy wprowadzić zieleni wysoką i niską, która sprzyjać będzie regeneracji powietrza i kierunkować będzie masy napływającego powietrza w głąb obszaru zabudowanego.

3.3 Propozycja kształtowania korytarzy ekologicznych

System korytarzy ekologicznych Stargardu uwzględnia topografię miasta, obecne zagospodarowania terenu oraz zasoby przyrodnicze. Sieć ekologiczną oparto na istniejących i możliwych do utworzenia elementach, które docelowo tworzyć mają sprawnie funkcjonujący system.

Obszarem węzłowym w systemie ekologicznym Stargardu jest dolina rzeki Iny i jej dopływów. Obszar ten, niezwykle cenny przyrodniczo i klimatotwórczo stanowi główne źródło zasilania i wspierania występowania naturalnych procesów w obrębie tkanki miejskiej. Od strony zachodniej przylegają do niego obszary zieleni pierścieniowo ukształtowane wokół historycznych murów miasta oraz zieleni śródmiejskiej zabudowy Stargardu. Od centrum układu ekologicznego rozprowadzone są klinowo obszary lokalnych korytarzy ekologicznych, które wytyczono z uwzględnieniem istniejących i potencjalnych terenów zieleni, obiektów sportowych i rekreacyjnych, terenów

leśnych oraz z założeniem możliwości przekształcenia terenu zamkniętego w obiekt o charakterze rekreacyjno-sportowym z zielenią towarzyszącą.

Podstawowy układ lokalnych korytarzy ekologicznych połączony jest siecią sięgaczy, które zapewniają powiązania poszczególnych obszarów i tym samym spajają całą sieć ekologiczną w wysoce funkcjonującą strukturę.

W ramach wszystkich budowanych tras komunikacyjnych klas od zbiorczej w górę powinno się zawsze znaleźć miejsce na nowe zielone korytarze, zaś wzdłuż wszystkich dróg miejsce na nasadzenia, stanowiące rekompensatę dla środowiska i mieszkańców.

Niezwykle istotną częścią ekologicznego systemu terenów zieleni są obszary wspomagające, które pełnią funkcję pomocniczą, wzmacniającą funkcjonowanie korytarzy ekologicznych i obszaru węzłowego. Obejmują one tereny ogrodów działkowych oraz upraw polowych, wraz z zadrzewieniami śródpolnymi.

Dzięki powyżej opisanym połączeniom powstanie swoista sieć błękitno-zielona, która zintegruje wszystkie cenne przyrodniczo tereny miasta oraz tereny zieleni wraz z wodami. Model sieciowy pozwoli najlepiej wykorzystać obecne możliwości realizacji systemu spójnego, uwypuklającego i chroniącego przyrodnicze i krajobrazowe walory miasta. Jest też zgodny z obecnymi tendencjami w kształtowaniu ekosystemów miejskich jako struktur ciągłych, przenikających tkankę urbanistyczną. Realizacja opisanego modelu przyczyni się do poprawnego funkcjonowania systemu przyrodniczego miasta poprzez utrzymanie i wzmocnienie ciągłości korytarzy ekologicznych oraz zapewnienie zasilania jego bioróżnorodności. Da też możliwość rekreacji i przemieszczania się użytkowników, będzie zatem spełniać potrzeby zarówno przyrody, jak i człowieka, w formie usług ekosystemów.

Poza stworzeniem opisanego powyżej systemu błękitno-zielonej sieci, należy dążyć do powszechnego i konsekwentnego wprowadzania ekosystemów zielonych również na pozostałych obszarach miasta. Zapewni to dostęp do usług ekosystemów wszystkim mieszkańcom, poprawi i wzmocni funkcjonowanie błękitno-zielonej sieci, zapewni zrównoważony rozwój miasta. **W tym celu niezbędna jest zmiana podejścia do zarządzania przestrzenią miejską, odejście od myślenia sektorowego na rzecz tworzenia obszarów wielofunkcyjnych, a zwłaszcza dążenia do wprowadzania zieleni jako obowiązkowego i powszechnego elementu składowego wszystkich przestrzeni miejskich** (mieszkalnych, komercyjnych, drogowych, parkingów, infrastruktury kolejowej).

3.4 Propozycja kształtowania tras rekreacyjnych

Trasy rekreacyjne w postaci ciągów pieszych, rowerowych i pieszo rowerowych obsadzonych zielenią, wyposażonych w niezbędne elementy małej architektury oraz oznakowanie miejskie, stanowią podstawową formę zielonego korytarza. Trasy rekreacyjne przebiegać mogą przez tereny zieleni ekologicznej, zabytkowej, reprezentacyjnej, parki, zieleńce, a także arterie komunikacyjne.

Wydzielony zielony korytarz powinien być też uwzględniany w przekrojach dróg o klasach od drogi zbiorczej wznwyż. Wzdłuż niektórych dróg, szczególnie klasy lokalnej i dojazdowej, często jednak brak miejsca na wydzielenie zielonych korytarzy. W takich przypadkach ruch rowerowy będzie odbywał się w ruchu ogólnym, zaś ruch pieszych – po chodnikach. W miarę możliwości takie połączenie należy obsadzać zielenią przyuliczną. W przypadku małego natężenia ruchu na ulicach klasy lokalnej, dojazdowej lub na ślepych odcinkach ulic, zaleca się wprowadzenie strefy zamieszkania i stosowanie ciągów pieszo-jezdnych bez wyodrębnionej jezdni i chodnika lub stosowanie rozwiązań spowalniających ruch, wykorzystujących możliwości jakie daje stosowanie zieleni oraz rozwiązań błękitno-zielonej infrastruktury.

Zielone korytarze mogą mieć różnorodne charaktery w zależności od lokalnych uwarunkowań. Ze względu na zróżnicowaną szerokość dostępnych terenów, na poszczególnych odcinkach danego zielonego korytarza może zachodzić potrzeba zmiany przekroju. **Pas zieleni również może mieć zmienną szerokość; zasadą powinno być jednak oddzielenie ciągu od jezdni pasem zieleni o szerokości min. 1,5m, co umożliwi posadzenie przynajmniej niskich krzewów.** Stosowane rozwiązania należy za każdym razem dostosować do lokalnych uwarunkowań, mając na uwadze przede wszystkim zachowanie ciągłości *zielonego korytarza*, która jest ważniejsza niż zachowanie jednolitego przekroju na całej długości. W standardzie podstawowym zielony korytarz powinien mieć 8,0 - 8,5 m szerokości i pozwalać na posadzenie jednego rzędu drzew. W wersji maksimum zielony korytarz powinien mieć 11,5 m szerokości i umożliwiać posadzenie dwóch rzędów drzew. W przypadku dostępnej szerokości większej niż wskazana powyżej, zielonemu korytarzowi mogą towarzyszyć także inne funkcje rekreacyjne lub przyrodnicze. Funkcje te będą szczególnie istotne w lasach i na terenach przyrzecznych. Jednak nad ciekami, może brakować możliwości terenowych, aby urządzić zielony korytarz w jednej ze wskazanych powyżej szerokości. W takiej sytuacji, o ile to możliwe, należy przeprowadzić tylko pieszy ciąg rekreacyjny. Najcenniejsze z punktu widzenia usług ekosystemów, a zwłaszcza zapobiegania wyspom ciepła, poprawy jakości powietrza i mikroklimatu, retencji wody deszczowej i zapobiegania podtopieniom i powodziom miejskim, są drzewa, których działanie może być uzupełniane i wspomagane przez krzewy. Jednak nawet w przypadku obszarów miejskich, na których sadzenie drzew czy krzewów jest niemożliwe, nie należy zupełnie rezygnować z wprowadzania zieleni. Osiągnięcia inżynierii ekologicznej pozwalają na tworzenie ekosystemów również w bardzo ograniczonych i/lub intensywnie użytkowanych przestrzeniach, a tym samym zapewnienie dostarczania usług ekosystemów kluczowych dla funkcjonowania miasta i jakości życia mieszkańców. Gama tych rozwiązań jest bardzo szeroka, zaczynając od zielonych dachów i ścian, poprzez różnego rodzaju ogrody deszczowe, obsadzone roślinnością niecki chłonne, oczka wodne i stawy czy rowy odwadniające, aż do rozwiązań w skali mikro, możliwych do aplikacji nawet w najmniejszych przestrzeniach, wśród których

warto wymienić *poczet wetlands*, zielone pasy przyuliczne, donice i inne małe formy retencjonujące wodę i wykorzystujące ją na potrzeby posadzonych w nich roślin. Schemat rozmieszczenia tras rekreacyjnych oraz obiektów rekreacyjnych, turystycznych i kulturalnych został przedstawiony w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Stargardu, rys. nr 25.

4. Cele i kierunki rozwoju terenów zieleni Stargardu z uwzględnieniem dokumentów planistycznych, strategii rozwoju oraz innych dokumentów strategicznych

Studium Uwarunkowań Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Stargardu (dalej: Studium) jako jeden z kierunków działań wskazuje przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom klimatycznym, które realizowane powinno być, m.in. poprzez:

- 1) tworzenie spójnego systemu zieleni miejskiej, w tym:
 - ochronę terenów otwartych przed zabudową- wprowadzenie zakazu zabudowy,
 - ograniczenie możliwości przekształcania terenów ogrodów na cele zabudowy,
 - zachowanie i zwiększenie obszarów zieleni urządzonej na terenach już zabudowanych oraz przewidzianych do urbanizacji w planach miejscowych,
 - zachowanie standardów urbanistycznych regulujących wielkość powierzchni biologicznie czynnej na terenach zabudowanych,
 - zazielenienie ciągów i powierzchni komunikacyjnych,
 - zachowanie ciągłości lokalnych i regionalnych korytarzy ekologicznych;
 - zwiększenie retencji wód powierzchniowych na terenach zabudowanych oraz przewidzianych do zabudowy w planach miejscowych poprzez:
 - zachowanie i odtworzenie bogatego systemu hydrologicznego miasta,
 - właściwe kształtowanie zieleni miejskiej,
 - retencjonowanie wód deszczowych,
- 2) ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery poprzez:
 - tworzenie barier z zieleni izolacyjnej zatrzymujących rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń,
 - tworzenie układów przestrzennych zapewniających właściwe przewietrzanie terenów zabudowanych.

Docelowa struktura funkcjonalno-przestrzenna ma za zadanie spełnienie celów rozwojowych miasta, takich jak:

- integracja kompozycji przestrzennej;
- zrównoważenie rozwoju przestrzennego;
- rewitalizacja obszarów zaniedbanych zdegradowanych i rewaloryzacja zespołów zabudowy historycznej;
- przeciwdziałanie zagrożeniu powodziowemu;
- poprawę dostępności usług i terenów publicznych – „miasto w 15 minut”.

Studium, w kierunkach i zasadach kształtowania terenów zieleni miejskiej oraz terenów rolnych i leśnych wskazuje, że na system terenów przyrodniczo czynnych, kształtujących topoklimat miasta składają się: tereny zieleni parkowej, tereny zieleni cmentarnej, tereny otwarte, tereny urządzeń turystycznych i sportowych, tereny ogrodów działkowych, tereny upraw polowych, tereny leśne oraz tereny wód otwartych. Wszystkie ww. tereny stanowią 33% ogółu powierzchni miasta. Ważną rolę w tym systemie spełnia również zieleń przyuliczna oraz ogrody przydomowe nieujęte w bilansie. Znaczenie terenów zieleni miejskiej oraz terenów rolnych i leśnych w kompozycji i funkcjonowaniu struktury miasta wykazano w rozdziałach wcześniejszych, natomiast ich znaczenie dla rozwoju funkcji turystycznej i rekreacji jest podstawowe.

Studium wskazuje, iż dla zrównoważenia rozwoju miasta istotne jest zagospodarowanie i przebudowa terenów wzdłuż rzeki - powrót miasta nad Inę. Studium wskazuje ponadto, że ochroną należy objąć następujące komponowane nasadzenia ulic i placów:

- ul. Bułgarska - różnogatunkowe nasadzenia obustronne;
- teren u zbiegu ul. Bydgoskiej i ul. Generała Władysława Andersa - posesja przy ul. Bydgoskiej nr 6;
- al. Dębowa - obustronne nasadzenia (dęby);
- ul. Michała Drzymały;
- ul. Grunwaldzka - obustronne nasadzenia (kasztanowiec);
- ul. Jesionowa - obustronne nasadzenia (jesion);
- ul. Jugosłowiańska - obustronne nasadzenia (głogi, lipy, klony);
- ul. Tadeusza Kościuszki;
- ul. 11 Listopada do ul. Zwycięzców;
- pl. Majdanek - obsadzenie lipami;
- Szosa Maszewska - obustronne nasadzenia (lipa drobnolistna);
- ul. Stanisława Moniuszki do ul. Fryderyka Chopina i ul. Fryderyka Chopina do ul. Szczecińskiej - obustronne nasadzenia (jarząb szwedzki);
- ul. Niepodległości, od wiaduktu kolejowego przy ul. Władysława Broniewskiego do granic administracyjnych miasta - obustronne nasadzenia (przemienne dąb i kasztanowiec);
- ul. Na Grobli;
- ul. Robotnicza - obsadzenia (kasztanowiec biały);
- ul. Różana - dojazd do posesji nr 2 aleja lipowa (10 lip) zakończona podjazdem przed budynkiem;
- ul. Spokojna od wiaduktu kolejowego do Giżynka;
- ul. Światopełka od mostu - nasadzenia mieszane;
- al. Żołnierza do ul. 9 Zaodrzańskiego Pułku Piechoty - obustronne nasadzenia (lipa).

Dla każdego ww. nasadzenia wskazanego do ochrony należy w planie, a w przypadku jego braku w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu lub decyzji o realizacji drogi publicznej, indywidualnie określić warunki ochrony. Poniżej podane zasady obowiązują w odniesieniu do wszystkich nasadzeń ulic i placów:

- zachowanie i pielęgnacja istniejącego drzewostanu;
- uzupełnianie nasadzeń minimum 10 letnimi drzewami, z zachowaniem składu gatunkowego,
- zagospodarowanie ciągów komunikacyjnych w nawiązaniu do historycznego układu, z uwzględnieniem detalu urbanistycznego;
- opiniowanie dokumentacji projektowych i wszelkich prac porządkowych, rewaloryzacyjnych, budowlanych i wycinek zieleni (za wyjątkiem prac porządkowych i cięć pielęgnacyjnych) z Zachodniopomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Tereny zieleni parkowej - parków i skwerów - stanowią ogólnodostępne tereny zieleni urządzonej, służą przede wszystkim realizacji zadań własnych gminy w zakresie ochrony zasobów zieleni miasta, ochrony zdrowia, edukacji publicznej i kultury oraz kultury fizycznej. Zieleń parkowa jest głównym elementem systemu zieleni miejskiej, który powinien zapewnić możliwość wypoczynku codziennego i świątecznego mieszkańcom, powiązanie z otaczającymi miasto terenami otwartymi i leśnymi, odpowiednie zaplecze dla funkcji turystycznej.

Zgodnie z zapisami Studium na terenach zieleni parkowej dopuszcza się lokalizację:

- elementów urządzenia i wyposażenia terenu w formie małej architektury, dostosowanej do specyfiki terenów parkowych;
- lokalizacji w miejscach wskazanych w planach zagospodarowania, obiektów użyteczności publicznej dla obsługi tych terenów;
- elementów infrastruktury technicznej służącej funkcjonowaniu tych terenów, w tym ciągów pieszo-rowerowych i promenad.

W szczególności na terenach zieleni parkowej dopuszcza się lokalizowanie obiektów gastronomii oraz rekreacyjnych służących obsłudze tych terenów, pod warunkiem niezakłócania funkcji wypoczynkowej i kompozycji zieleni. Inne użytkowanie terenu zieleni parkowej poza wskazanym powyżej jest niedopuszczalne.

Tereny zieleni cmentarnej stanowią tereny cmentarzy komunalnych oraz tereny nieczynnych cmentarzy historycznych. Stanowią one szczególny rodzaj terenów dla potrzeb powszechnych o wartościach kulturowych.

Na terenach zieleni cmentarnej dopuszcza się lokalizację obiektów sakralnych i administracyjnych dla obsługi tego terenu. Należy chronić tereny nieczynnych cmentarzy historycznych przed innym zagospodarowaniem.

Tereny ogrodów działkowych stanowią tereny rolne - upraw ogrodniczych, służące przede wszystkim wypoczynkowi. Lokalizacja ogrodów działkowych musi zapewniać dogodny dojazd i zlokalizowanie parkingów ogólnodostępnych. Sposób zagospodarowania ogrodów działkowych powinien zapewniać oprócz realizacji

indywidualnych ogrodów, możliwość spacerowania i odpoczynku w miejscach ogólnodostępnych.

Strategia wskazuje na zasadność objęcia ochroną powierzchnią w formie użytku ekologicznego następujących terenów:

UE-1 – „Dolina Trzech Rzek”, fragment doliny Iny, Krąpieli i Małej Iny na południowym wschodzie miasta, obejmujący półnaturalne ekosystemy leśne, wodne, bagienne, łąkowe i murawowe ze stanowiskami roślin chronionych, wielu gatunków zwierząt, w tym ryb, ssaków, ptaków, bezkręgowców

UE-2 – „Młynówka”, niewielki obszar przy wschodniej granicy miasta, nad rzeką Młynówką. Obszar leśny o charakterze łągu wraz z przylegającymi łąkami oraz mozaiką niewielkich zadrzewień, łożowisk, zbiorowisk szuwarowych i ziołoroślowych związanych ekologicznie z systemem rzeki Młynówki, stanowiska chronionych gatunków roślin i zwierząt.

UE-3 – „Gowienica”, fragment doliny Gowienicy. Jedynie niewielka jej część znajduje się w granicach administracyjnych miasta (Kluczewo). Kompleks żyznych lasów łągowych, łożowisk - zarośli wierzbowych, szuwarów, ziołorośli i łąk w intensywnie uprawianym krajobrazie rolniczym.

UE-4 – „Las w Kluczewie” – teren maskujący dawną infrastrukturę wojskową. Teren o urozmaiconej rzeźbie z mozaiką dobrze zachowanego okazałego różnogatunkowego drzewostanu liściastego z dobrze wykształconą warstwą runa, warstwą krzewów i dwoma warstwami drzew. Miejsce bytowania i schronienia licznych zwierząt, w tym ssaków, ptaków, bezkręgowców. Pozostawione martwe drzewa, wiatrołomy są unikalnym siedliskiem dla organizmów żywiących się martwą materią. Enklawa ekosystemu leśnego w dominującym krajobrazie rolniczym gminy Stargard. Ostoja bioróżnorodności. Obiekt o walorach rekreacyjnych, dydaktycznych i krajobrazowych. W Studium postulowany jest zakaz zmiany sposobu zagospodarowania (w tym użytkowania rolniczego), zabudowy, grodzenia, prowadzenia robót ziemnych, zmiany stosunków wodnych i melioracji, niszczenia roślinności nabrzeżnej, drzew i krzewów.

UE-5 – „Niebieski korytarz ekologiczny koryta rzeki Iny i jej dopływów - III”, fragment rzeki Iny wraz z dopływami w granicach działek ewidencyjnych cieków, ustanowiony uchwałą Nr XXIII/238/2016 Rady Miejskiej w Stargardzie z dnia 25 października 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego poz.4556). Obiekt ustanowiony ze względów zachowania bioróżnorodności oraz ostoji i miejsc sezonowego przebywania ichtiofauny. Jedynie niewielka jej część korytarza Iny znajduje się w granicach administracyjnych miasta Stargard. Na terenie użytku zabrania się:

- niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych,

- likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych,
- umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką.

W waloryzacji i jej aktualizacji wskazano następujące obszary cenne przyrodniczo (OC) bez proponowania konkretnej formy ochrony:

- OC-1 – „Łąki nad Iną – północ”;
- OC-2 – „Łąki nad Iną – południe”;
- OC-3 – „Odstojniki w Kluczewie i dolina Małej Iny”;
- OC-4 – „Oz Giżynek”;
- OC-5 – „Słotnica”;
- OC-6 – „Burzykowo”;
- OC-7 – „Śródpolne zalesienie Kluczewo”.

Studium wskazuje, iż w celu obniżenia zagrożenia powodziowego na terenie miasta (w regionie bilansowym nr 08 Zlewnia rzeki Iny, Małej Iny i Krąpieli) należy:

- utrzymywać i uzupełnić (w części odtworzyć) całość sieci hydrologicznej na terenie miasta wraz z urządzeniami hydrotechnicznymi, dotyczy to również wałów przeciwpowodziowych;
- dostosować zagospodarowanie terenu do wymogów ochrony przeciwpowodziowej;
- wprowadzić ograniczenia w zabudowie na terenach narażonych na niebezpieczeństwo
- powodzi;
- zwiększyć retencyjność.

W celu zwiększenia retencyjności wód powodziowych w granicach miasta wskazuje się ponadto na konieczność utrzymania terenów zielonych poza zwartą zabudową miasta jako naturalnych polderów - miejsc możliwych do wypełnienia przez wody powodziowe.

Ponadto, Studium Kierunków Rozwoju i Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Stargardu wskazuje, że na etapie wprowadzania zmian w zagospodarowaniu przestrzennym poprzez plany miejscowe lub decyzje administracyjne należy każdorazowo przeanalizować i zaktualizować stan środowiska oraz wyznaczyć granice i zakres ochrony jego wartości kulturowych i przyrodniczych nie tylko w kontekście konkretnej lokalizacji, ale także w kontekście tworzonych przez nie układów przestrzennych.

Strategia Rozwoju Gminy Miasta Stargard do 2030 roku (dalej: Strategia) jako jeden z celów strategicznych rozwoju wskazuje Cel 3 – Zdrowy Stargard. Cel ten możliwy jest do zrealizowania, m.in. poprzez:

- nowatorskie i skuteczne działania adaptacyjne i mitygacyjne;
- rozwój błękitno-zielonej infrastruktury (zwłaszcza zwiększanie zdolności retencyjnych oraz dbanie o utrzymanie i rozwój zieleni wysokiej);
- tworzenie warunków (w tym rozbudowa infrastruktury) sprzyjających poruszaniu się pieszo i na rowerze.

Pozostałe kwestie związane z osiągnięciem celu „Zdrowy Stargard” to w szczególności:

- poprawa jakości i dostępności wszystkich usług publicznych związanych bezpośrednio i pośrednio ze zdrowiem;
- rozwijanie oferty aktywnego spędzania czasu wolnego jako narzędzia integracji mieszkańców i utrzymania ich w dobrej formie.

Strategia wskazuje jako pozostałe cele strategiczne Cel 1 – Przyjazny Stargard i Cel 2 – Gospodarny i konkurencyjny Stargard.

W kierunkach działań w strefie „Klimat i środowisko” wymieniono, m.in. rozwój błękitno-zielonej infrastruktury, w tym m.in.:

- zazielenianie miasta – rozwój terenów zieleni – zwiększanie nasadzeń lub zwiększanie liczby terenów;
- działania związane z zapobieganiem skutkom deszczy nawalnych i propagowaniem retencji wody, itp. zwiększanie retencji i powierzchni biologicznie czynnych m.in. przez przeciwdziałanie zabetonowywaniu powierzchni oraz „odbetonowywanie” powierzchni, przekształcenia przestrzenne (takie jak np. tworzenie zielonych przestrzeni dla mieszkańców osiedli).

Priorytetowymi zadaniami w tej strefie, są m.in. następujące działania:

- nowe tereny zieleni / nowe nasadzenia/odtworzenie zieleni, w tym w pasach drogowych
- ochrona i urządzenie terenów nadrzecznych pod hasłem „Stargard nad Iną”
- ogrody deszczowe na terenie skwerów, osiedli i parków
- rewaloryzacja parków/plant

W kierunkach działań w strefie „Przestrzeń miasta i mobilność” wymieniono, m.in.:

1. Zrównoważony rozwój przestrzenny niwelujący obecnie występujące deficyty w strukturze przestrzennej (kontynuacja przebudowy struktury funkcjonalno-przestrzennej), w tym:

- kształtowanie policentrycznego układu sprzyjającemu minimalizowaniu potrzeby przemieszczania się na duże odległości (modernizacja i rozbudowa dzielnicowych centrów usługowo – handlowych z bliskim dostępem do usług publicznych);
- koordynacja rozwoju przestrzennego z powstawaniem sieci niskoemisyjnego transportu (transport publiczny, trasy rowerowe i piesze – „skracanie drogi”);

- przekształcenia w centrum miasta – centrotwórcze funkcje, wysokiej jakości zabudowa, przyjazna i bezpieczna przestrzeń, zieleni;
 - uwzględnienie w planowaniu przestrzennym odpowiedzi na wyzwania klimatyczne (m.in. zieleni wysoka, retencja, OZE).
2. Kreowanie systemu mobilności zrównoważonej w Stargardzie, w tym uspokojenie ruchu w centrum (m.in. strefy piesze, woonerfy – atrakcyjne przestrzenie publiczne „wyrównujące” prawa wszystkich uczestników ruchu), wyeliminowanie ruchu tranzytowego z centrum na rzecz systemu obwodnicowego.

Priorytetowymi zadaniami w tej strefie, są m.in. następujące działania:

- **obwodnica północna**
- **Plac Wolności i ul. Wyszyńskiego**
- **przebudowa ul. Szczecińskiej**
- **zmiana jakości przestrzeni osiedli (jako projekt pilotażowy os. Zachód, w dalszej kolejności inne lokalizacje).**

W kierunkach działań w strefie „**Kompleksowa rewitalizacja**” wymieniono, m.in.: rozwijanie palety projektów rewitalizacyjnych, obejmujące zadanie *Urządzenie bulwarów nad Kanałem Młyńskim i zagospodarowanie terenów przyległych do kanału*. Zgodnie ze Strategią, jednym z Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) są „**Miejskie tereny zieleni oraz tereny wzdłuż Iny**”, a zakres planowanych działań obejmować ochronę i urządzenie terenów nad Iną pod hasłem „miasto nad wodą”.

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Gminy Miasta Stargard do 2030 roku głównymi kierunkami działania są:

- **otwarcie miasta na wodę. Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne terenów przy rzece Inie i nad Kanałem Młyńskim w połączeniu z ciągłym polepszaniem jakości miejskich terenów zielonych,**
- **uspokojenie ruchu samochodowego w centrum miasta dzięki wyprowadzeniu go poza centrum – na projektowaną Obwodnicę Północną – oraz przebudowę ulicy Kardynała Stefana Wyszyńskiego i Placu Wolności i większe otwarcie ich na ruch pieszy i rowerowy, połączone z poprawą dostępności transportem publicznym i podniesieniem jakości przestrzeni.**
- **otwarcie miasta na tereny położone nad rzeką Iną i Kanałem Młyńskim, aby wykorzystać ich potencjał turystyczny i rekreacyjny i stworzyć zielone, ekologiczne enklawy na terenie miasta,**
- **przebudowa kluczowych ciągów komunikacyjnych stanowić będzie motor zmian w centralnej przestrzeni miasta, których rezultatem będzie m.in. uspokojenie ruchu samochodowego w centrum i zmiana funkcjonalności przestrzeni na bardziej przyjazną pieszym i rowerzystom.**

5. Określenie potrzeb w zakresie rodzajów terenów zieleni

Ze względu na pełnione funkcje, tereny zieleni podzielić możemy na:

- tereny zieleni ogólnodostępnej, do których wlicza się parki miejskie, centralne, dzielnicowe, kultury i wypoczynku, zieleńce, zieleń publiczna, zieleń towarzysząca komunikacji miejskiej, promenady, bulwary, lasy komunalne, podmiejskie, izolacyjne, pasy przeciwwiatrowe;
- tereny zieleni o ograniczonej dostępności, do których zalicza się: ogrody botaniczne, zoologiczne, etnograficzne, działkowe, cmentarze (wyznaniowe, historyczne), parki i ogrody zabytkowe;
- tereny zieleni towarzyszącej, do której wlicza się: zieleń osiedlową, przedogródki, ogrody za domem, place gier i zabaw, zieleń przy żłobkach i przedszkolach, szkołach podstawowych i średnich, zieleń towarzysząca obiektom kulturalno-społecznym, budynkom administracyjnym;
- tereny produkcyjne;
- tereny zieleni wycieczkowo-wypoczynkowej, a w tym ośrodki wypoczynkowe, parki narodowe i krajobrazowe;
- tereny agroturystyczne⁸.

Analiza stanu faktycznego wykazała, że w Stargardzie występuje deficyt powierzchni terenów zieleni miejskiej ogólnodostępnej o charakterze rekreacyjnym, przypadającej na jednego mieszkańca. **Ze względu na ograniczone możliwości zagospodarowania terenów znajdujących się w obszarach zabudowanych pod budowę nowych parków i skwerów, należy wykorzystać potencjał już istniejących enklaw zieleni, takich jak dolina rzeki Iny i jej dopływów, tereny zieleni osiedlowej czy istniejące w strukturze miasta zieleńce.** W celu powiększenia zasobów zieleni ogólnodostępnej należy wprowadzać zagospodarowanie rekreacyjne w obręb ciągów komunikacyjnych, tworzyć zielone korytarze komunikacyjne, parki kieszonkowe, tzw. woonerfy, zagospodarowywać istniejące zieleńce i inne tereny zieleni będące we władaniu/zarządzie miasta.

Zgodnie podziałem terenów zieleni pod względem pełnionych funkcji, w Stargardzie występuje deficyt terenów o ograniczonej dostępności, takich jak ogrody botaniczne, dendrologiczne, zoologiczne, czy palmiarnie. Ograniczony jest również zasób terenów wycieczkowo-wypoczynkowych, które umożliwiają atrakcyjne spędzenie dłuższego czasu wśród zieleni. Potencjałem w tym obszarze cechują się proponowane korytarze ekologiczne, które wyposażone w infrastrukturę turystyczną, będą realizować deficytowe funkcje.

6. Określenie składowych i wytycznych do budowy funkcjonalnego i ekologicznego systemu zieleni miejskiej z uwzględnieniem najnowszych, współczesnych trendów w kształtowaniu i zarządzaniu zielenią miejską,

⁸ A. Łukasiewicz, S. Łukasiewicz, Rola i kształtowanie zieleni miejskiej, Poznań 2006

specyfikacji i uwarunkowań klimatycznych, ekofizjograficznych, historycznych i urbanistycznych

Realizując założenia budowy ekologiczno-rekreacyjnej sieci terenów zieleni miejskiej Stargardu należy dążyć do stworzenia:

- dobrze zaprojektowanych i utrzymanych obiektów zieleni miejskiej, dostępnych w zasięgu pieszego dojścia od miejsc zamieszkania, i użytkowanych przez wszystkie grupy społeczne, terenów zapewniających różne formy użytkowania, od cichych i spokojnych, po atrakcyjne, stymulujące do aktywnego wypoczynku;
- zielonej sieci o wysokim stopniu łączności, zarówno z perspektywy ekologicznej, jak i w kategoriach zrównoważonego systemu komunikacji oraz układu ciągów pieszych;
- terenów zieleni wzbogacających krajobraz naturalny i kulturowy, estetykę terenu oraz jakość ekologiczną, m.in. przez umacnianie *genius loci*;
- terenów zieleni stanowiących istotny wkład w poprawę jakości życia, wzbogacających środowisko miejskie, sprzyjających rozwojowi społecznemu, wpływających na wartość nieruchomości i przyczyniających się do wzrostu atrakcyjnych inwestycji;
- systemu zarządzania zielenią miejską, który jest instrumentem o trwałej jakości;
- przestrzeni do dialogu z mieszkańcami, ich czynnego udziału w formowaniu terenów zieleni i dążeniu do utrzymania terenów zieleni we właściwym stanie.

6.1 Priorytety rozwoju terenów zieleni miejskiej i wytyczne do ich realizacji

Wśród priorytetów rozwoju zieleni miejskiej Stargardu znajdują się:

- **Priorytet 1** – Stworzenie ciągłej sieci ekologiczno-rekreacyjnej terenów zieleni miejskiej oraz ochrona terenów o dużych wartościach przyrodniczych,
- **Priorytet 2** – Zachowanie, rozwój i tworzenie nowych terenów zieleni ogólnodostępnej,
- **Priorytet 3** – Zachowanie, ochrona i odtworzenie zdegradowanych założeń alejowych oraz zwiększenie ilości zieleni w ciągach komunikacyjnych,
- **Priorytet 4** – Zachowanie, ochrona, i podniesienie jakości zagospodarowania terenów zieleni historycznej,
- **Priorytet 5** – Podniesienie standardów utrzymania, ochrony i zakładania terenów zieleni i usprawnienie zarządzania terenami zieleni,
- **Priorytet 6** – Promocja działań związanych z rozwojem terenów zieleni i zaangażowanie w proces zmian społeczności lokalnej.

Wszystkie wskazane powyżej priorytety rozwoju terenów zieleni miejskiej realizują założenia strategiczne rozwoju przestrzeni Stargardu i wpisują się w przyjętą przez Miasto politykę proekologiczną.

Działania realizowane w poszczególnych priorytetach są ze sobą ściśle powiązane i łącznie tworzą spójny program rozwoju zieleni Stargardu. W związku z powyższym powinny być one wdrażane równolegle.

Priorytet 1

Stworzenie ciągłej sieci ekologiczno-rekreacyjnej terenów zieleni miejskiej oraz ochrona terenów o dużych wartościach przyrodniczych

Priorytet 1 zakłada integrację rozproszonej struktury terenów zieleni miejskiej i utworzenie spójnej sieci ekologiczno-rekreacyjnej, obejmującej swoim oddziaływaniem cały Stargard. W ramach realizacji założeń priorytetu należy objąć ochroną powierzchniową cenne przyrodniczo tereny, w tym teren doliny Iny i jej dopływów. Zwiększenie lesistości terenu, włączenie części terenów zamkniętych w strukturę zieleni miejskiej, ochrona korytarzy przewietrzania miasta przed zabudową wysoką oraz budowa sięgaczy spinających wszystkie obszary w jedną funkcjonalną sieć, to główne priorytety działań miasta do 2030 r.

Realizacja priorytetu jest możliwa dzięki działaniu jednostek miejskich na wielu płaszczyznach, od weryfikacji istniejących i sporządzania nowych założeń planistycznych zgodnych z priorytetem, przez działania projektowe przy inwestycjach miejskich, po realizację projektów zgodnych z założeniami priorytetu.

W celu zintegrowania sieci zieleni ekologicznej Stargardu, planowaniu rozwoju przestrzennego miasta oraz przygotowaniu i realizacji inwestycji, konieczne jest przestrzeganie następujących wytycznych:

- objęcie ochroną powierzchniową w formie użytków ekologicznych obszarów proponowanych w Studium Uwarunkowań i Kierunków Rozwoju Przestrzennego Miasta Stargardu (5 użytków ekologicznych);
- uwzględnienie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego konieczności budowy sięgaczy na obszarach zabudowy przemysłowej, usługowej i mieszkaniowej. Sięgacze, w postaci różnorodnych, ciągłych zadrzewień i zakrzewień przy trasach komunikacyjnych stanowią ciągi migracyjne fauny;
- uwzględnienie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego konieczności ochrony korytarzy przewietrzania miasta oraz obszaru nawietrznego przed zabudową wysoką;
- na obszarach wspomagających ochrona istniejących zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz zieleni na miedzach i pasów zieleni przydrożnej. Niezwykle ważną rolę na terenach wspomagających sieć ekologiczną są obszary zadrzewień i zakrzewień śródpolnych, które są miejscami schronienia i odpoczynku fauny w trakcie migracji przez mało zróżnicowane tereny rolnicze;

- pozyskanie i przeznaczenie części terenów zamkniętych na cele związane z realizacją nowych obiektów sportowych i rekreacyjnych z zielenią towarzyszącą;
- zmniejszenie powierzchni utwardzonej na terenie miasta, stosowanie nawierzchni przepuszczalnych, stosowanie rozwiązań zwiększających małą retencję, preferowane rozsączanie wód opadowych do gruntu z wykorzystaniem rozwiązań błękitno-zielonej infrastruktury;
- rozbudowa sieci terenów zieleni publicznej o nowe obiekty o charakterze rekreacyjnym oraz realizacja zielonych korytarzy wzdłuż ulic, ścieżek rowerowych i pieszych – z zachowaniem pasa zieleni średniej i wysokiej o zalecanej minimalnej szerokości 1,5 m;
- realizacja planowanych zalesień terenu;
- utrzymanie powierzchni ogrodów działkowych jako wspomagających funkcjonowanie sieci zieleni miejskiej;
- zwiększenie bioróżnorodności nasadzeń przydrożnych poprzez stosowanie zwiększonej liczby gatunków, w tym roślin o jadalnych owocach i miododajnych;
- zapobieganie degradacji i ubożeniu gatunkowemu terenów cennych przyrodniczo.

Priorytet 2

Zachowanie, rozwój i tworzenie nowych terenów zieleni ogólnodostępnej

W ramach realizacji Priorytetu 2 należy dążyć do zachowania istniejących terenów zieleni, ich rozwoju poprzez podniesienie jakości zagospodarowania oraz poszerzanie programu funkcjonalnego zgodnie z oczekiwaniami społecznymi. Istotnym działaniem w ramach realizacji priorytetu jest rozbudowa istniejącej sieci terenów zieleni o nowe obszary, w tym dążenie do zagospodarowania rekreacyjnego terenów przylegających do rzeki Iny, przebudowy istniejących zieleńców, budowy nowych parków, skwerów i zieleńców, a także wdrażanie mikro rozwiązań, takich jak, m.in. budowa parków kieszonkowych, wprowadzanie zagospodarowania rekreacyjnego w ciągach komunikacyjnych. W obszarze realizacji priorytetu mieści się również włączenie niewykorzystanych dotychczas terenów zieleni osiedlowej na cele rekreacyjne, co poszerzy znacząco jakość przestrzeni miejskiej i pozwoli na włączenie mieszkańców w proces przebudowy miasta. Ze względu na bardzo ograniczone możliwości wpływu Miasta na sposób zagospodarowania osiedli mieszkaniowych należy skupić uwagę na poprawie jakości przestrzeni zarządzanych przez Towarzystwo Budownictwa Społecznego oraz inne jednostki miejskie, aczkolwiek wskazane jest wsparcie działań zmierzających do podniesienia wartości przestrzeni na terenach spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych oraz wskazanie mieszkańcom pożądanego i możliwego

zagospodarowania terenów osiedlowych jako enklaw zieleni. W procesie zachowania, rozwoju i tworzenia nowych terenów zieleni istotnym obszarem działań jest zagospodarowanie terenów placówek oświatowych. Obecnie znaczna część terenów szkół i przedszkoli została wyposażona w nowoczesne place zabaw i obiekty sportowe. Oprócz zagospodarowania rekreacyjnego, wskazane jest również wprowadzanie na tereny placówek bogatego programu zieleni, w tym założeń służących edukacji, takich jak „zielone klasy”, ogrody sensoryczne, ścieżki edukacyjne, itd. Jednym z działań wskazanych do przeprowadzenia na terenach placówek oświatowych jest utworzenie miejsc rekreacji i wypoczynku dla młodzieży oraz zmniejszenie ilości nawierzchni utwardzonych na rzecz zagospodarowania terenu zielenią urządzoną.

Tworzenie nowych terenów zieleni powinno odbywać się z uwzględnieniem historii miejsca, jego *genius loci* i preferencji mieszkańców.

Jednocześnie, wszystkie działania prowadzone na istniejących i nowoprojektowanych terenach zieleni muszą być przyjazne dla środowiska, stosować rozwiązania pozwalające na zwiększenie retencji wody opadowej i bioróżnorodności.

W celu realizacji założeń priorytetu należy stosować się do poniższych wytycznych:

- wprowadzanie zagospodarowania rekreacyjnego i turystycznego w tereny o charakterze ekologicznym musi odbywać się w sposób zrównoważony, niepowodujący istotnych szkód w środowisku, w szczególności zmiany warunków wodnych;
- projektowanie nowych oraz modernizacja istniejących terenów zieleni odbywać się musi z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego;
- w ramach działań inwestycyjnych należy dążyć do obligatoryjnego stosowania błękitno-zielonej infrastruktury;
- na projektowanych i modernizowanych terenach zieleni należy wprowadzać program użytkowy pozwalający na zaspokajanie różnych potrzeb mieszkańców;
- należy dążyć do minimalizowania powierzchni utwardzonych;
- w trakcie budowania zasobu zieleni miejskiej należy wykorzystać potencjał zieleni osiedlowej, w tym terenów będących w zarządzeniu/władaniu Miasta, która uzupełniać będzie system terenów zieleni miejskiej;
- w proces rozbudowy sieci zieleni miejskiej należy włączać stronę społeczną, np. poprzez konsultacje społeczne;
- zagospodarowanie nowych terenów oraz modernizacja istniejących powinny być realizowane w wysokiej jakości materiałów, rozwiązań projektowych i *genius loci* miejsca;
- w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego należy uwzględnić konieczność rozwoju sieci zieleni miejskiej poprzez wyznaczenie nowych lokalizacji parków, skwerów i zieleńców, a także formułować zapisy ustaleń planów dla zabudowy mieszkaniowej w taki sposób, aby zobowiązywały do zapewnienia na terenie nowych osiedli tworzenia zielonych przestrzeni rekreacyjnych wykorzystujących błękitno-zieloną infrastrukturę;

- zwiększenie jakości utrzymania istniejących terenów zieleni przez objęcie drzew i krzewów kompleksową pielęgnacją, wzbogacenie szaty roślinnej o cenne gatunki ozdobne, w tym rozbudowę warstwy krzewów;
- zapewnienie właściwej ochrony zieleni w procesach inwestycyjnych.

Stargard dysponuje dużym zasobem zieleni miejskiej, którego potencjał nie jest w pełni wykorzystany. Liczne tereny miejskie, często porośnięte starodrzewem, stanowią niewykorzystaną rezerwę pod tereny wypoczynkowe dla mieszkańców.

Część obszarów, w tym tereny planty, została zrewitalizowana i jest chętnie odwiedzana przez turystów i mieszkańców Stargardu. Kompleksowe zagospodarowanie niedoinwestowanych terenów znacznie zwiększy atrakcyjność miasta i wpłynie na komfort życia mieszkańców.

W zakresie powiększania zasobów istniejących terenów zieleni rekreacyjnej, działaniami priorytetowymi Miasta do 2030 są:

- budowa Parku na Osiedlu Pyrzyckim,
- realizacja Pasażu na Osiedlu Zachód,
- zagospodarowanie działki nr 836/4 obręb 9 (tzw. Pentagon),
- zagospodarowanie terenu przy Kanale Młyńskim,
- rozbudowa nowego Cmentarza Komunalnego przy zachowaniu jego parkowego charakteru terenu,
- zagospodarowanie rekreacyjne działki nr 192/11 obręb 16 na Osiedlu Pyrzyckim (park kieszonkowy pomiędzy ul. Norwida a Niepodległości).

Istotnym elementem działań w ramach Priorytetu 3 jest otwarcie miasta na tereny położone nad rzeką Iną i Kanalem Młyńskim. Dzięki wykorzystaniu ich potencjału turystycznego i rekreacyjnego możliwe jest stworzenie zielonych, ekologicznych enklaw na terenie miasta.

Wartym rozważenia oraz ujęcia w planach inwestycyjnych na kolejne lata jest kompleksowe zagospodarowanie lub zmodernizowanie następujących terenów zieleni:

- Plac Słowackiego,
- teren zieleni przy Placu Lubelskim,
- Park Zamkowy,
- teren zieleni przy ul. Krasińskiego,
- teren zieleni przy ul. Staszica i ul. Łabędziej,
- pas zieleni wzdłuż Iny, biegnący równoległe do ul. M. Skłodowskiej-Curie,
- teren zieleni przy zabudowie mieszkaniowej – ul. Kazimierza Wielkiego, ul. Garncarska – do ul. Bolesława Chrobrego,
- teren zieleni przy ul. Mokrzyca,
- Plac Majdanek,
- Park Batorego,
- Skwer przy ul. Partyzantów,
- dz. nr 131 obr. 3 – teren przy Krzyżu Pokutnym,

- Skwer Jana Wójtowicza przy ul. Piłsudskiego.

W ramach realizacji Priorytetu 2 należy dążyć również do zakładania nowych terenów zieleni w miejscach dotąd wykorzystywanych w zupełnie inny sposób. Możliwe jest przekształcanie podwórek miejskich (wnętrz kwartałów zabudowy miejskiej) w tereny rekreacyjne (uporządkowanie kompozycyjne terenu, wyznaczenie i zagospodarowanie stref rekreacyjnych oraz komunikacyjnych, w tym parkingów samochodowych), przekształcanie terenów, np. wzdłuż ciągów komunikacyjnych w parki liniowe, zagospodarowanie rekreacyjne innych niewykorzystanych terenów. Proponowanymi lokalizacjami nowych terenów rekreacyjnych są:

- działka nr 197/9 obr. 11 (rejon skrzyżowania ul. Kuśnierzy i ul. Włosienniczej) – możliwe zagospodarowanie jako park kieszonkowy,
- działki nr 427, 416 obr. 11, ul. Królowej Jadwigi – możliwe zagospodarowanie jako park kieszonkowy,
- część działek nr 329/2, 335/2, 335/4 obr. 11 znajdujących się przy Obwodnicy Staromiejskiej – przekształcenie w park lub zieleniec,
- działki nr 31/1, 635/2 obr. 9 (Osiedle Zachód) – przekształcenie w zieleniec,
- dz. nr 10 obr. 11 – teren dawnego cmentarza (Kirkut) – zagospodarowanie terenu jako poszerzenie oferty Książnicy Stargardzkiej, np. utworzenie plenerowego miejsca spotkań autorskich, cichego wypoczynku, zewnętrznej czytelnicy,
- działka nr 285/1 obr. 5 przy ul. Skandynawskiej (Psie Pole) – przekształcenie terenu w park z wybiegiem dla psów,
- dz. nr 103 obr. 23, rejon ul. Kobaltowej (OldTown) – zagospodarowanie terenu z uwzględnieniem wprowadzenia nowych, atrakcyjnych funkcji sportowych.

Kompleksowe zagospodarowanie niedoinwestowanych dotąd terenów zieleni powinno zmierzać w kierunku przekształcenia ich w przestrzenie wielofunkcyjne, zaspokajające potrzeby różnych grup użytkowników. Na przebudowanych obiektach należy przewidzieć wprowadzenie różnych rozwiązań, np. ogrodów tematycznych, sensorycznych, miejsc wyciszenia i spokojnego odpoczynku wśród zieleni, ciekawych placów zabaw, miejsc integracyjnych przeznaczonych dla młodzieży oraz wypoczynku rodzinnego. Korzystne jest również wprowadzanie elementów pobudzających fantazję najmłodszych użytkowników i pozwalających im bawić się w sposób inny niż odbywa się to na typowych placach zabaw (wyprofilowane trawiaste górkę, rozrzucone kłody drewna, itp.). Projektowaniu nowego zagospodarowania terenu nie należy zapominać o stosowaniu atrakcyjnych aranżacji kompozycyjnych, wprowadzaniu elementów małej architektury, takich jak altany, hamaki miejskie, bujane ławki, stoły do gier, itd. Ważnym aspektem projektowym jest również zapewnienie dostępności terenu dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Projektowana szata roślinna powinna uwzględniać uzupełnienie drzewostanu oraz wzbogacenie terenu atrakcyjnymi krzewami średnimi, niskimi, roślinami okrywowymi oraz geofitami, co pozwoli wyeliminować niekorzystną strukturę drzewostanu. Bardzo

dobrym przykładem podkreślenia wprowadzenia roślin cebulowych jest Park Jagielloński, gdzie cenny krąg dębów został zaakcentowany powierzchniowymi nasadzeniami krokusów. Kolejnym rozwiązaniem wartym szerszego stosowania jest wprowadzanie roślin okrywowych, które w doskonały sposób podkreślają choćby walory historycznej zabudowy (nasadzenia wzdłuż zabytkowych murów w Parku Chrobrego).

Nieodłącznym elementem wprowadzania nowego zagospodarowania na tereny dotąd niedoinwestowane, jest konieczność uwzględnienia dawnego sposobu ich użytkowania. W przypadku terenów zieleni, które jak na przykład Park Batorego, są dawnymi cmentarzami, należy w procesie przygotowania inwestycji przeanalizować możliwość zabezpieczenia i przeniesienia odnalezionych szczątków ludzkich w miejsce wyznaczone na przebudowywanym terenie zieleni lub na innym terenie, np. cmentarzu komunalnym. Dobrym przykładem przebudowy terenu dawnego cmentarza jest skwer gen. Andersa w Szczecinie, który pełni obecnie funkcję rekreacyjną.

W ramach prowadzonych działań należy pamiętać o prowadzeniu działań punktowych, takich jak wprowadzanie w różnych miejscach miasta, w tym w pasach drogowych, elementów służących rekreacji (ławki, siedziska, indywidualnie projektowane meble miejskie, itd.) oraz zieleni.

Priorytet 3

Zachowanie, ochrona i odtworzenie zdegradowanych założeń alejowych oraz zwiększenie ilości zieleni w ciągach komunikacyjnych

W ramach realizacji priorytetu konieczne jest wdrożenie działań zmierzających do ochrony i odtworzenia utraconych szpalerowych nasadzeń przyulicznych, szczególnie na obszarach ulic wskazanych w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Stargardu. Ponadto należy dążyć do zwiększania udziału zieleni w ciągach komunikacyjnych poprzez wprowadzanie szpalerowych lub grupowych nasadzeń drzew, obsadzanie pasów zieleni krzewami średnimi i niskimi oraz likwidację nadmiarowych nawierzchni utwardzonych na rzecz wprowadzania powierzchni biologicznie czynnych. Przy wszystkich działaniach związanych ze zmianą wizerunku ulic należy stosować rozwiązania zwiększające retencję, np. w postaci muld chłonnych, ogrodów deszczowych – również na terenach parkingów samochodowych.

Przy realizacji działań Priorytetu 3 należy kierować się następującymi wytycznymi:

- zinwentaryzować i zwaloryzować istniejącą zielenią przyuliczną, wytypować drzewa stwarzające zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi lub mienia i podjąć środki zmniejszające ryzyko w sąsiedztwie tych drzew, przy czym usuwanie drzew należy traktować jako rozwiązanie ostateczne, wdrażane dopiero po wyczerpaniu innych możliwości;

- uzupełnić istniejące nasadzenia szpalerowe, w szczególności z uwzględnieniem ulic wskazanych w SUIKZP;
- kompleksowo zagospodarować pasy drogowe w osiedlach mieszkaniowych, z szczególnym uwzględnieniem następujących zespołów zabudowy „B.7” i „B.8”;
- przy przebudowie oraz budowie ulic należy projektować zielone korytarze, uwzględniające założenia wskazane w rozdziale poświęconym propozycji kształtowania tras rekreacyjnych;
- w przypadku przebudowy lub budowy ulic zagospodarowanie powinno być realizowane na podstawie kompleksowych dokumentacji projektowych, realizujących wytyczne rozwoju terenów zieleni;
- w zagospodarowaniu pasów drogowych, w tym parkingów samochodowych, obligatoryjnie stosować błękitno-zieloną infrastrukturę obejmującą rozwiązania zapewniające możliwie jak największe retencjonowanie wód opadowych;
- do nasadzeń przyulicznych stosować bogatą paletę gatunków, ze szczególnym uwzględnieniem roślin o niewielkich wymaganiach siedliskowych, niskich wymaganiach wilgotnościowych i pielęgnacyjnych, dobór gatunkowy powinien uwzględniać przystosowanie nasadzeń miejskich do zmieniających się warunków klimatycznych;
- zapewnić sporządzanie dokumentacji projektowych spełniających kierunki rozwoju terenów zieleni oraz zweryfikować opracowane już dokumentacje projektowe pod kątem możliwości wyeliminowania kolizji z istniejącym drzewostanem, wdrożenia rozwiązań małej retencji, tworzenia zielonych korytarzy, itd.;
- zapewnić właściwą ochronę zieleni w procesach inwestycyjnych,
- dążyć do likwidacji nadmiarowych nawierzchni utwardzonych w pasach drogowych, czyli, tzw. „odbetonowania” przestrzeni miejskiej, szczególnie w obszarach silnie zurbanizowanych.

Zgodnie ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Stargard, utworzenia i utrzymania wymagają szpalery oraz zieleń w pasach drogowych:

- ul. Bułgarskiej (różnogatunkowe nasadzenia obustronne) oraz teren u zbiegu ul. Bydgoskiej i ul. Generała Władysława Andersa - posesja przy ul. Bydgoskiej nr 6;
- al. Dębowej - obustronne nasadzenia (dęby);
- ul. Michała Drzymały;
- ul. Grunwaldzkiej - obustronne nasadzenia (kasztanowiec);
- ul. Jesionowej - obustronne nasadzenia (jesion);
- ul. Jugosłowiańskiej - obustronne nasadzenia (głogi, lipy, klony);
- ul. Tadeusza Kościuszki;

- ul. 11 Listopada do ul. Zwycięzców;
- pl. Majdanek - obsadzenie lipami;
- Szosy Maszewskiej - obustronne nasadzenia (lipa drobnolistna);
- ul. Stanisława Moniuszki do ul. Fryderyka Chopina i ul. Fryderyka Chopina do ul. Szczecińskiej - obustronne nasadzenia (jarząb szwedzki);
- ul. Niepodległości, od wiaduktu kolejowego przy ul. Władysława Broniewskiego do granic administracyjnych miasta - obustronne nasadzenia (przemienne dąb i kasztanowiec);
- ul. Na Grobli;
- ul. Robotniczej- obsadzenia (kasztanowiec biały);
- ul. Różanej- dojazd do posesji nr 2 aleja lipowa (10 lip) zakończona podjazdem przed budynkiem;
- ul. Spokojnej od wiaduktu kolejowego do Giżynka;
- ul. Światopełka od mostu - nasadzenia mieszane;
- al. Żołnierza do ul. 9 Zaodrzańskiego Pułku Piechoty - obustronne nasadzenia (lipa oraz dąb).

W ramach realizacji Priorytetu 3 należy prowadzić działania zmierzające ponadto do zachowania zadrzewień przyulicznych, znajdujących się w pasach drogowych ulic: Podleśnej, Podmiejskiej, Nasiennej, Ceglanej, Szczecińskiej, 9 Zaodrzańskiego Pułku Piechoty, 11 Listopada, Wojska Polskiego, Wiśniowej, Źródlanej, Gdyńskiej, Grunwaldzkiej, Jana Śniadeckiego, Niepodległości.

Działania zmierzające do zachowania, utrzymania i odtworzenia nasadzeń alejowych powinny obejmować inwentaryzację i waloryzację zieleni przyulicznej oraz stałe monitorowanie jej stanu (1 raz na kwartał), wytypowanie do usunięcia drzew stwarzających zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi lub mienia lub ze względów sanitarnych, systematyczne prowadzenie zabiegów pielęgnacyjnych i usuwanie drzew martwych, zamierających i zagrażających bezpieczeństwu oraz prowadzenie nasadzeń zastępczych za usunięte drzewa oraz nasadzeń uzupełniających braki w szpalerach. Należy pamiętać, że usuwanie drzew jest rozwiązaniem ostatecznym, które może być zastosowane dopiero po wyczerpaniu innych możliwości gospodarki drzewostanem.

Do uzupełniania szpalerów należy wykorzystywać gatunki zastane, tj. takie, które rosną już w szpalerze. W przypadku, gdy istniejące gatunki drzew przejawiają tendencję do zamierania na danym stanowisku, np. ze względu na zmianę poziomu wód gruntowych, wzrost zanieczyszczenia powietrza, czy zmianę warunków klimatycznych, do nasadzeń należy stosować gatunki lepiej przystosowane do aktualnych warunków środowiskowych, z zachowaniem zasady, że **forma pokrojowa i wysokość docelowa nowo wprowadzanego gatunku musi być zbliżona do pokroju i wielkości drzew budujących szpaler.**

W ramach realizacji Priorytetu 3 należy kompleksowo zagospodarowania pasy drogowe osiedli mieszkaniowych, ze szczególnym uwzględnieniem zespołów zabudowy:

- „B.7” - zespół zabudowy mieszkaniowej „miasta – ogrodu” po południowej stronie ulicy Szczecińskiej – ograniczony ul. Szczecińską, ul. Pierwszej Brygady, ul. Mazurską, ul. 11 Listopada, ul. Zwycięzców, ul. Podchorążych, ul. Tadeusza Kościuszki, tyły al. Gryfa (teren przed cmentarzem), ul. Jesienną, ul. Letnią, ul. Lechnicką, ul. Szymona Konarskiego, al. Żołnierza Boczna i al. Żołnierza – obejmuje także m.in. ul. Partyzantów, ul. Kaszubską, ul. Szkolną, ul. Raclawicką, ul. Krakowską, ul. Kazimierza Przerwy - Tetmajera ul. Księdza Jerzego Popiełuszki i ul. Mieszcząską,
- „B.8” - zespół zabudowy mieszkaniowej „miasta – ogrodu” po północnej stronie ulicy Szczecińskiej – ograniczony ul. Szczecińską, ul. Fryderyka Chopina, ul. Polską, ul. Zygmunta Noskowskiego, ul. Józefa Nowakowskiego, ul. Henryka Wieniawskiego, ul. Węgierską, ul. Jugosłowiańską, ul. Bułgarską i ul. Łużycka – obejmuje także m.in. ul. Stanisława Moniuszki, ul. Karola Szymanowskiego, ul. Ignacego Paderewskiego, ul. Feliksa Nowowiejskiego i ul. Wielkopolską.

Co do zasady, przebudowa dróg powinna być realizowana na podstawie kompletnych dokumentacji projektowych, które są zgodne z niniejszym planem operacyjnym. Projekty powinny uwzględniać budowę zielonych korytarzy, wprowadzanie, tzw. stref „30” oraz stosowanie rozwiązań służących spowolnieniu ruchu, takich jak w szczególności wyspy środkowe i wypustki uliczne. Nowe zagospodarowanie pasów drogowych powinno być funkcjonalne, wprowadzać rozwiązania służące retencjonowaniu wód opadowych, ale także atrakcyjne wizualnie. Zagospodarowaniu dróg powinny towarzyszyć nasadzenia roślin ozdobnych – drzew, krzewów, traw ozdobnych, bylin, roślin cebulowych, które powinny być wprowadzane w pasy zieleni przyulicznej w sposób przemyślany, nieograniczający widoczności.

Na terenie Stargardu znajduje się kilka kompleksowo zagospodarowanych zielenią rond, gdzie atrakcyjne nasadzenia zostały wprowadzone zarówno w obrębie wyspy ronda, jak i pasów zieleni bezpośrednio otaczających skrzyżowanie – Rondo Zawiszy Czarnego, Plac Słoneczny. Przy zagospodarowaniu rond i skrzyżowań należy stosować bogaty program zieleni, obejmujących różnogatunkowe nasadzenia zarówno na wyspie rond, jak również w obrębie pasów zieleni znajdujących się w bezpośrednim otoczeniu rond i skrzyżowań. Na wyspach rond zaleca się stosowanie gatunków drzew o dużych walorach dekoracyjnych, np. szczególnie efektownych w jednym aspekcie fenologicznym, takich jak: ozdobne odmiany wiśni, jabłoni, ambrowce. Pasy rozdzielające jezdnie należy obsadzać roślinnością okrywową o niskich wymaganiach siedliskowych. Dobrym przykładem zastosowania zieleni okrywowej w pasach zieleni przyulicznej są nasadzenia róż okrywowych, które są walory dekoracyjne są szczególnie doceniane przez mieszkańców miast.

Wśród terenów zieleni przyulicznej, które wymagają kompleksowego zagospodarowania zielenią, są:

- Rondo Pionierów Stargardu (wyspa ronda i pasy zieleni otaczające rondo),
- Rondo NSZZ Solidarność (wyspa ronda i pasy zieleni otaczające rondo),
- Rondo przy ul. Broniewskiego (wzbogacenie wyspy ronda nasadzeniami drzew oraz zagospodarowanie zielenią okrywową pasów zieleni wokół ronda),
- Rondo przy ul. Morskiej i ul. Wiśniowej (wzbogacenie wyspy ronda nasadzeniami drzew oraz zagospodarowanie zielenią okrywową pasów zieleni wokół ronda),
- Rondo przy ul. Metalowej i ul. Stalowej (zagospodarowanie zielenią wyspy ronda).

W ramach realizacji budowy, przebudowy dróg, a także ich bieżącego utrzymania konieczne jest uwzględnienie zwiększania powierzchni biologicznie czynnych, które może być realizowane, m.in. poprzez:

- usuwanie nadmiarowych nawierzchni utwardzonych („odbetonowywanie”),
- likwidację części miejsc postojowych,
- zawężanie ciągów komunikacyjnych,
- ustawianie donic z zielenią średnią i wysoką,
- zastosowanie roślin pnących w miejscach, w których nie ma możliwości wprowadzenie innej zieleni, np. przy murach, ogrodzeniach, itp.

Wśród terenów, na których w pierwszej kolejności należy wdrożyć „odbetonowanie” zaliczają się następujące pasy drogowe:

- ul. Wyszyńskiego wraz z pl. Wolności,
- ul. Chrobrego,
- ul. Kościuszki,
- osiedle Zachód – część miejska,
- ul. księcia Bogusława IV,
- ul. Wieniawskiego,
- ul. Szczecińska,
- ul. Chopina,
- ul. Piłsudskiego,
- ul. Czarneckiego,
- ul. Mickiewicza.

Zwiększanie udziału nawierzchni biologicznie czynnych można realizować również w ramach remontów nawierzchni poprzez usuwanie nadmiarowych utwardzeń z obrębów chodników, zdejmowanie nawierzchni utwardzonych znajdujących się przy pniach drzew i łączenie rosnących wzdłuż ulic nasadzeń pasem zieleni. Takie punktowe działania, w ramach prototypowania, można wdrożyć w obrębie chodnika na skrzyżowaniu przy ul. Popiela i ul. Staszica lub na wysokości posesji przy ul. Wojska Polskiego 27.

Należy pamiętać, że obecność infrastruktury podziemnej nie wyklucza wprowadzania w jej pasy techniczne nowej zieleni. W takich przypadkach konieczne jest zastosowanie odpowiednich rozwiązań projektowych umożliwiających ograniczenie kolizji zieleni z infrastrukturą oraz rozważenie ograniczenia obsadzania terenu jedynie do zieleni niskiej i średniej.

Priorytet 4

Zachowanie, ochrona, i podniesienie jakości zagospodarowania terenów zieleni historycznej

Stargard posiada cenne tereny zieleni historycznej, skupione wokół historycznego centrum miasta. Stargardzie planty, w znacznej mierze zrewitalizowane, wymagają prowadzenia dalszych działań inwestycyjnych w celu podniesienia atrakcyjności terenów wokół murów miejskich. Działania prowadzone na obszarach zabytkowych należy poprzedzić kompleksowymi analizami, pozwalającymi na prawidłowe ukształtowanie przestrzeni, uwzględniające powiązania widokowe z otoczeniem oraz poszanowanie wartości historycznej i kulturowej obiektów.

W celu realizacji założeń Priorytetu 4 należy przestrzegać następujących wytycznych:

- poddać szczegółowej analizie istniejący układ kompozycyjny i komunikacyjny terenów zabytkowych oraz opracować rozwiązania pozwalające na zagospodarowanie terenu zgodne z aktualnymi potrzebami mieszkańców, przy poszanowaniu walorów zabytkowych obiektów;
- wprowadzić na tereny zabytkowe program i wyposażenie służące zaspokojeniu różnorodnych form aktywności mieszkańców;
- jako priorytet traktować zachowanie istniejącej zieleni wysokiej;
- wszelkie działania w obszarze terenów wpisanych do rejestru zabytków należy uzgadniać z Zachodniopomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;
- zapewnić realizację rewaloryzacji z wykorzystaniem wysokiej jakości materiałów, rozwiązań projektowych i *genius loci* miejsca;
- zagospodarowanie terenu powinno być realizowane na podstawie kompleksowych, wielobranżowych dokumentacji projektowych;
- zapewnić właściwą ochronę zieleni oraz obiektów zabytkowych w procesach inwestycyjnych.

W ramach realizacji Priorytetu 4 należy przystąpić do analizy możliwych kierunków zagospodarowania oraz opracować koncepcje przebudowy terenów zieleni w obrębie ciągu spacerowego wzdłuż Iny (na wysokości ul. Marii Skłodowskiej-Curie) oraz Parku Zamkowego.

Oba wskazane powyżej tereny posiadają duży potencjał rekreacyjny, który obecnie nie jest w pełni wykorzystany.

Priorytet 5

Podniesienie standardów utrzymania, ochrony i zakładania terenów zieleni i usprawnienie zarządzania terenami zieleni

W ramach priorytetu zakłada się dążenie do podniesienia jakości utrzymania terenów zieleni, podnoszenia jakości ich ochrony w procesach inwestycyjnych, zwiększenia jakości nowo zakładanych lub przebudowywanych terenów zieleni, a także usprawnienia zarządzania terenami zieleni miejskiej, w tym na etapach planistycznych, projektowych, realizacyjnych oraz bieżącego utrzymania zieleni miejskiej.

W celu poprawy jakości i ilości terenów zieleni w Stargardzie konieczna jest koordynacja procesu rozwoju systemu terenów zieleni oraz ciągła koordynacja działań wewnątrz struktur Urzędu i jego jednostek organizacyjnych.

W celu realizacji założeń priorytetu należy wdrożyć następujące działania:

- wprowadzenie dla wszystkich jednostek miejskich obowiązku stosowania niniejszych Standardów;
- zapewnienie nadzoru inwestorskiego nad realizacją robót budowlanych w sąsiedztwie drzew i krzewów;
- zapewnienie weryfikacji istniejących i dopiero opracowywanych dokumentacji projektowych pod kątem realizacji przez nie założeń rozwoju sieci zieleni miejskiej;
- zaktualizowanie uchwalonych oraz uchwalenie nowych planów zagospodarowania przestrzennego, spełniających założenia budowy spójnego ekologiczno-rekreacyjnego systemu zieleni miejskiej;
- zwiększenie wydatków na bieżące utrzymanie zieleni, w tym pozyskanie alternatywnych źródeł finansowania, np. poprzez tworzenie funduszy celowych;
- prowadzenie regularnych kompleksowych przeglądów (raz na kwartał) i pielęgnacji drzewostanu;
- zapewnienie właściwego nadzoru nad realizacją prac pielęgnacyjnych i utrzymaniowych na terenach zieleni;
- włączenie społeczeństwa w proces urządzania i utrzymania terenów zieleni, np. z wykorzystaniem mechanizmów inicjatyw lokalnych, budżetu partycypacyjnego, konsultacji społecznych, itd..

W ramach realizacji Priorytetu 5 do 2030 roku należy wdrożyć do stosowania przez wszystkie jednostki miejskie Standardy utrzymania, ochrony i rozwoju terenów zieleni w Stargardzie.

Standardy utrzymania, ochrony i rozwoju terenów zieleni w Stargardzie stanowią część niniejszego opracowania, a miasto powinno dążyć do osiągnięcia opisanych w nich standardów rozwiązań do 2030 r.

Priorytet 6

Promocja działań związanych z rozwojem terenów zieleni i zaangażowanie w proces zmian społeczności lokalnej

Duża świadomość ekologiczna mieszkańców Stargardu nie wyłącza potrzeby stworzenia efektywnie działającej strategii marketingowej związanej z promocją działań podejmowanych przez Miasto na rzecz rozwoju terenów zieleni oraz przeobrażenia struktury miasta w kierunku przestrzeni przyjaznej, oferującej bogaty program rekreacyjny i wypoczynkowy. Działania marketingowe powinny skupiać się na promowaniu idei integracji rozproszonej sieci terenów zieleni, wzbogacania jej o nowe obiekty rekreacyjne i wynikających z tych działań korzyściach dla społeczeństwa.

Oprócz działań promocyjnych związanych ściśle z rozwojem terenów zieleni, wskazane jest prowadzenie kampanii promocyjnej podnoszącej poziom świadomości społecznej na temat możliwości realizacji inicjatyw oddolnych wpływających na jakość życia w mieście, m.in. w ramach inicjatyw lokalnych, dotacji oraz budżetu partycypacyjnego (zielone SBO). Korzystne efekty przynosi także zaangażowanie strony społecznej w akcje nasadzeń zieleni, w tym sadzenie drzew i krzewów w terenach zieleni publicznej.

Ważnym aspektem działań marketingowych jest określenie zielonej tożsamości miasta. Obecnie w Stargardzie brakuje „zielonego” symbolu kojarzącego się jednoznacznie mieszkańcom i turystom z miastem. Wobec powyższego, wskazane jest wprowadzenie nowego elementu, który wpisze się na trwałe w strukturę i wizerunek Stargardu.

Proponuje się aby zielona tożsamość miasta budowana była w oparciu o wizerunek kwitnącej wiśni.

Konsekwentne wprowadzanie nasadzeń wiśni ozdobnej w reprezentacyjnych obszarach miasta, w pasach zieleni przyulicznej, na rondach, placach i w parkach, podniesie walory estetyczne tych przestrzeni i wpłynie na utrwalenie wizerunku wiśni, jako charakterystycznego elementu krajobrazu Stargardu. Możliwość zastosowania różnorodnych odmian wiśni różniących się pokrojem, kolorem kwiatów, liści i okresem kwitnienia, daje szeroki wachlarz możliwości ich zastosowania w terenach publicznych.

7. Materiały źródłowe: przepisy prawa miejscowego; bibliografia

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Stargard
- Uchwała Nr IX/107/2011 Rady Miejskiej w Stargardzie Szczecińskim z dnia 30 sierpnia 2011 r. w sprawie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Stargard” zm. uchwałą Nr XXVI/301/2013 z dnia 26 lutego 2013 r., uchwałą Nr IV/30/2015 z dnia 3 lutego 2015 r., uchwałą Nr XVI/182/2016 z dnia 23 lutego 2016 r., uchwałą Nr XXXIX/418/2018 z dnia 27 lutego 2018 r. oraz uchwałą Nr XLII/424/2022 z dnia 21 czerwca 2022 r.
- Uchwała nr XXIII/238/2016 Rady Miejskiej w Stargardzie z dn. 25 października 2016 r. w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego pn. „Niebieski korytarz ekologiczny koryta rzeki Iny i jej dopływów – III” D.U. Woj. Zachodniopomorskiego z dn. 28.11.2016 r., Poz. 4556
- STARGARD 2030. Strategia rozwoju miasta Stargard do roku 2030 (autorzy: Ryś R., Brzozowy A., Konsorcjum Projekty Miejskie). Załącznik do uchwały Nr XXXI/331/2021 Rady Miejskiej w Stargardzie z dn. 28 września 2021 r.
- Gminny Program Rewitalizacji Gminy Miasto Stargard na lata 2016-2026 (tekst ujednolicony po uwzględnieniu zmian wprowadzonych Uchwałą Nr II/34/2018 Rady Miejskiej w Stargardzie z dnia 18 grudnia 2018 roku), Stargard 2016 (aktualizacja 2018)
- Uchwała Nr XLVI/495/2006 Rady Miejskiej w Stargardzie Szczecińskim z dnia 29 sierpnia 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Stargardu Szczecińskiego dotyczącego części terenu byłego lotniska położonej na zachód od ulicy Żwirki i Wigury.
- Zarządzenie Nr 19/2023 Prezydenta Miasta Stargard z dnia 25 stycznia 2023 roku w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Stargard. Załącznik do zarządzenia – Gminna Ewidencja Zabytków Miasta Stargard (zabytki nieruchome)
- Stargard Szczeciński. Tereny otwarte „TO” Uchwała nr IX/99/99 Rady Miejskiej w Stargardzie Szczecińskim z dn. 20 kwietnia 1999 r., zmiana planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Stargardu Szczecińskiego – tereny otwarte „TO” (aut.: Burkowa K., Modlinger J., Modlinger E., 1999)
- Cykalewicz T i zesp. aut. 2009. „Stargard nad Iną” program zagospodarowania rekreacyjnego terenów przyległych do rzeki Iny i Krąpieli w granicach miasta Stargardu Szczecińskiego. Stowarzyszenie Pracowni Autorskich „Afix” Spółka z o.o.
- Miasto Stargard Szczeciński, waloryzacja przyrodnicza. 1999. Biuro Konserwacji Przyrody w Szczecinie
- Katalog Mebli Miejskich Miasta Stargard, edycja I, sierpień 2019
- Katalog Nawierzchni Miasta Stargard, edycja I, sierpień 2019
- Główny Urząd Statystyczny. Analizy statystyczne dla miasta Stargard
- Stargard nad INĄ. II. Dokumentacja urbanistyczno-krajobrazowa, s. 7-16. Stowarzyszenie Pracowni Autorskich „AFIX” Spółka z o.o.
- Biernacka M., 2020. Przegląd i ocena wybranych wskaźników dostępności i atrakcyjności miejskich terenów zieleni. Folia Oeconomica. Acta Universitatis Lodzensis 2(347) 2020

- Chojecka A., 2013. Zieleń miejska jako wielofunkcyjna przestrzeń publiczna na przykładzie Parku Śląskiego. Teka Kom. Arch. Urb. Stud. Krajobr. – OL PAN, 2013, IX/2, 7-19
- Czochański J. 2010. Zachowanie i kształtowanie terenów zielonych na obszarach wielkich miast jako stymulantów rozwoju i jakości życia. [W:] P. Lorens, J. Martyniuk-Pęczek (red.), Problemy kształtowania przestrzeni publicznych. Wyd. Urbanista, Gdańsk, s. 128–147.
- Degórska B. 2005. Ochrona środowiska i kształtowanie krajobrazu w regionie miejskim. [W:] M. Strzyż (red.), Perspektywy rozwoju regionu w świetle badań krajobrazowych. Problemy Ekologii Krajobrazu, s. 143–150.
- Godzina P., 2015. Tereny zieleni publicznej w kontekście zrównoważonego rozwoju miasta. Prace Geograficzne, zeszyt 141. Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków: 57-72
- Haber Z., Urbański P. 2005. Kształtowanie terenów zieleni z elementami ekologii. Wydawnictwo Akademii Rolniczej im. A. Cieszkowskiego w Poznaniu.
- Kistowski M. 2003. Regionalny model zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska Polski a strategię rozwoju województw. Uniwersytet Gdański, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Gdańsk–Poznań.
- Kubus M., 2006. Położenie geograficzne. W: Ze Stargardu nad Iną do Nowego Warpna. Puszcze, Osady, Miasta. Pomorze Zachodnie. Oficyna In Plus Wołczkowo-Szczecin: 6-17
- Kubus M., 2006. Stargard Szczeciński (skarby przyrody). W: Ze Stargardu nad Iną do Nowego Warpna. Puszcze, Osady, Miasta. Pomorze Zachodnie. Oficyna In Plus Wołczkowo-Szczecin: 54-59
- Kubus M. 2008. Układ przestrzenny i zadrzewienie Stargardu – miasta nad Iną. Folia Universitatis Agriculturae Stetinensis. Agricultura, Alimentaria, Piscaria et Zootechnica 264/7: s. 35-48
- Paszkowski Z., 2011. Miasto idealne w perspektywie europejskiej i jego związku z urbanistyką współczesną, Kraków, s. 179-188
- Solon J., 2008. Koncepcja „Ecosystem Services” i jej zastosowanie w badaniach ekologiczno-krajobrazowych, Problemy ekologii krajobrazu 2008, 21
- Staszek W., 2017. Wskaźniki udziału obszarów zieleni w wybranych miastach województwa pomorskiego jako podstawa działań programowych i planistycznych. Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna 37: 51-61
- Szulczewska B. 2009. Plan zielonej infrastruktury: nowa moda czy rzeczywista potrzeba. [W:] T. Markowski, D. Drzazga (red.), System przyrodniczy w zarządzaniu rozwojem obszarów metropolitalnych. Studia KPZK PAN, 123: 89–96.
- Szulczewska B., Kaliszuk E. 2005. Koncepcja systemu przyrodniczego miasta: geneza, ewolucja i znaczenie praktyczne. Teka Komisji Architektury, Urbanistyki i Studiów Krajobrazowych, PAN, Lublin, s. 7–24.
- Szulczewska B., Cieszevska A., Giedych R., 2009. Opracowanie ekofizjograficzne wykonane na potrzeby Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Kielce, Warszawa
- Rawski K., 2017. Analiza przewietrzania i wentylacji miasta Białystok, VI Międzynarodowa Konferencja Naukowa: Inżynieria środowiska – młodym okiem, Białystok

Walkowicz T. 2001. Społeczne i ekologiczne aspekty tworzenia i utrzymania terenów zieleni miejskiej. Wydawnictwo Fundacji Wspierania Inicjatyw Ekologicznych, Kraków.

Zachariasz A. 2006. Zieleń jako współczesny czynnik miastotwórczy ze szczególnym uwzględnieniem roli parków publicznych. Monografia, 336. Politechnika Krakowska, Kraków.

Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027. Warszawa, 6 października 2022 r.

8. Wykaz załączników graficznych

- Załącznik nr 1. Strefa zieleni ekologicznej*
- Załącznik nr 2a. Strefa zieleni zabytkowej*
- Załącznik nr 2b. Strefa zieleni zabytkowej – planty*
- Załącznik nr 3. Klasyfikacja terenów zieleni Stargardu: parki*
- Załącznik nr 4. Klasyfikacja terenów zieleni Stargardu: parki i ich dostępność (izochrony)*
- Załącznik nr 5. Klasyfikacja terenów zieleni Stargardu: zieleńce*
- Załącznik nr 6. Klasyfikacja terenów zieleni Stargardu: zieleńce i ich dostępność (izochrony)*
- Załącznik nr 7. Klasyfikacja terenów zieleni Stargardu: zieleń towarzysząca komunikacji*
- Załącznik nr 8. Klasyfikacja terenów zieleni Stargardu: zieleń cmentarzy*
- Załącznik nr 9. Klasyfikacja terenów zieleni Stargardu: ogrody działkowe*
- Załącznik nr 10. Klasyfikacja terenów zieleni Stargardu: obszary leśne (istniejące i planowane)*
- Załącznik nr 11. Strefa zieleni terenów przemysłowych i magazynowych*